

IVYKIAI, PROBLEMOS, NUOMONĖS

MYLI..., NEMYLI... – Petras Maksimavičius	3
METŲ REZULTATUS APŽVELGUS – Rytis Motiejūnas	5
KALBA, PASAKYTA TEIKIANT PUNSKO KOVO 11-OSIOS LICĖJUI KALBOS PREMIJĄ – Alvydas Nevulis	6
LLB VALDYBOS ATASKAITINIS PRANEŠIMAS – Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė	10
KONGRESAS 2021 PUNSKO – Raimundas Makauskas	12
REZOLIUCIJA DĖL ETNINIŲ ŽEMIŲ LIETUVIŲ PADĖTIES	13
TYRIMAS ATSKLEIDĖ ATVYKSTANČIŲ Į LIETUVĄ TURISTŲ PORTRETUS	24
SUSIRINKIMAS ŠČECINE – Viktoras Buvelskis	27
SUSITIKIMAS SOPOTE – Juozas Uzdila	27

MŪSŲ INTERVIU

SAUSIO 13-OJI PRISIMINIMUOSE – Jurgita Stankauskaitė	14
---	----

KULTŪROS BARUOSE

ADVENTO VAKARAS – Eugenija Pakutkienė	16
--	----

ŠVIETIMAS

LANKOME SLAUGOS IR SVEIKATOS PRIEŽIŪROS NAMŲ GLOBOTINIUS – Gražina Kibyšienė	18
VIDUGIRIŲ MOKYKLOS MOKSLEIVIAI VIEŠĖJO LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSULATE SEINUOSE – Gražina Kibyšienė	19

IŠĖJĘ NEGIŽTI

JONO LIAUKEVIČIAUS PRISIMINIMAI – Eugenija Pakutkienė	20
--	----

IŠ MŪSŲ PRAEITIS

FRIBŪRO UNIVERSITETO LIETUVIŲ STUDENTŲ DRAUGIJA „RŪTA“ 1899–1915 M. – Algimantas Katilius	22
--	----

SPAUDA RAŠĖ

LIETUVOS ŽINIASKLAIDA	25
-----------------------------	----

Viršeliuose:

Kalėdinės eglutės šventėje Prezidentūroje (Iš Birutės Venslauskienės asmeninio albumo)
Advento vakaras „Lėliu Kalėda, Kalėda“ Seinuose (Ingos Astrauskaitės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS

16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistas, korektorius Kazys Linka
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2020-01-13

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Kalėdų laikotarpis šiemet užsitęsė, ypač kai kuriose mokyklose. Pavyzdžiui, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykloje į suolus vaikai sugrižo tik po Trijų karalių, mat kiekviena mokykla turi galimybę dėl kelių laisvadienių apsispręsti pati. Taigi per šventes tikrai galima buvo atsipūsti. Juolab kad seiniškiai sausio 5 d. gavo puikią likimo dovaną. Trijų karalių išvakarėse 13 val. šv. Mišias atnašavo Lietuvos vyskupų konferencijos delegatas užsienio lietuvių sielovada Edmundas Putrimas, mišiose Kalėdų giesmes giedojo Punsko lietuvių kultūros namų mišrusis choras „Dzūkija“, vadovaujamas Vido Simanausko. Tikra puota sielai! Beje, tikinčiųjų bazilikoje irgi susirinko tikrai nemažai, nors apie atvykusius svečius iš anksto nelabai kas ir žinojo.

Artėjant Sausio 13-ajai, interneto platybėse gausu nuomonių apie „karą dėl šių įvykių simbolikos“. Analitiniu mokslininko žvilgsniu portale prigimtinė.lt į šį klausimą pažvelgė lietuvių mitologė, tautosakininkė, humanitarinių mokslų daktarė Daiva Vaitkevičienė, kuri nagrinėja, iš kur atsiradęs Europos tradicijoje neužmirštuolės simbolis, aptaria lietuvių kultūrai artimesnę augalų simboliką ir pripažindama, kad „neužmirštuolė yra labiau emblema ar alegorija, nei simbolis, o jos reikšmė išryškėja ne per patį vaizdinį, o per jam pavadinime paskirtą reikšmę“. Galų gale mokslininkė daro išvadą, kad „neužmirštuolės iniciatyvos sumanytojų pasirinktas simbolis, jo klišinis perkėlimas iš kito kultūrinio konteksto į Lietuvą atveria savosios kultūros bei jos sąsają su Europos simboliniais ištekliais neišmanymą. Nesinaudodami prigimtinių simbolių žodynu ir nepuoselėdami savo kūrybinių galių, skurdiname savo kultūrą“. Prie šios nuomonės nebėra ką pridurti. Taigi belieka nepasiklysti renkantis – net ir simbolius.

Myli..., nemyli...

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Kas kiek laiko ir Lietuvoje, ir Lenkijoje, ir kitose šalyse skelbiami gyventojų nuomonės apklausų rezultatai, kuriais siekiama išsiaiškinti, kaip jie žiūri į savo kaimynus ir kokias simpatijas jiems reiškia. Kalbu ne apie daugiabutyje, ar toje pačioje gyvenvietėje gyvenančius kaimynus, bet apie požiūrį į kitataučius, tarkime, kaimyninių šalių gyventojus. Tada paaiškėja, kaip vertiname vokiečius, ukrainiečius, rusus, estus, lietuvius ar lenkus.

Tokių apklausų rezultatus galime nesunkiai nuspėti. Jūs dažnai nulemia kasdienis gyvenimas. Tai, ką matome televizorių ekranuose, skaitome spaudoje ar girdime iš žymių politikų ar politologų lūpų, labai paveikia mūsų nuomonę. Žinoma, savo nuomonės neišsiugdome per vieną dieną. Ji pradeda ugdyti šeimoje, vėliau mokykloje, darbovietėje, bendraujant su draugais. Tokiu būdu per daugelį metų sukaupiame žinių, kurios vėliau leidžia apibūdinti, kokiomis, mūsų požiūriu, būdo savybėmis pasižymi

lietuviai, vokiečiai ar prancūzai arba krikščionys ir budistai.

Ar tai objektyvi nuomonė? Tikriausia – ne. Pateiksiu vieną pavyzdį. Manau sutiksime su manimi, kad lietuviai apie Lenkiją (kaip šalį) žino daug daugiau, nei lenkai apie Lietuvą. Tai lemia labai objektyvios priežastys. Paminėsiu tik kelias. Daugelis lietuvių tikrai lankėsi arba bent važiavo per Lenkiją. Jie čia užsuka į parduotuves, turi reikalų su policija, apsisosto viešbučiuose ar poilsiavietėse, lanko istorines vietas, atostogauja... Nemaža dalis jų nuo sovietmečio laikų iki dabar mato Lenkijos televizijos programas arba bent pasiklauso lenkiškų radijo stočių transliuojamų žinių laidų. Apie Lenkiją Lietuvoje rašoma ir kalbama daugiau daugiau, dažniau ir įvairiapusiškiau, negu apie Lietuvą Lenkijoje. Lenkijoje gyvena beveik 40 mln. gyventojų, tad nemažai, kad nors ketvirtadalis jų kada nors lankėsi Lietuvoje. Jie nemato ir nesiklauso Lietuvos televizijos ar radijo, neskaito lietuviškuose žinių

portaluose skelbiamų dienos naujienų. Ką jie žino apie Lietuvą? Daugelį jų su Lietuva supažindina rašytojai – Adomas Mickevičius, Nobelio premijos laureatas Henrikas Sinkevičius arba politikai – buvęs ministras Radoslavas Sikorskis bei kiti Lietuvos reikalus kuruojantys valdžios atstovai. Tačiau dar daugiau tų, kurie apie Lietuvos gyvenimą sužino tik iš lenkiškos žiniasklaidos trumpų pranešimų. Manau net nėra reikalo analizuoti kokiomis temomis apie Lietuvą 3 dešimtmečius rašė Lenkijos žiniasklaida. Daugelis straipsnių nebuvo itin palankūs Lietuvai ir lietuviams. Tai visai normalu, nes statistinis skaitytojas nenori ir neturi laiko skaityti apie rūtų darželių auginimo tradicijas Lietuvoje arba klausytis lietuviškojo roko muzikos. Kadangi Lietuva – nedidelė šalis, eiliniam lenkui taip pat nesvarbūs jos sprendimai klimato kaitos klausimais arba jos universitetų reitingai. Mažai to, eiliniam lenkui net nelabai įdomu kaip Lietuva, taikos metu, siekia atsispirti kylančioms grėsmėms

iš Rytų. Jam labiau rūpi žinoti, kaip labai dabartinės Lietuvos politinis ir kultūrinis elitas nukrypo nuo Adomo Mickevičiaus ar Henriko Sinkevičiaus nupieštos Lietuvos vizijos. Štai taip eilinio lenko galvoje sukuriama požiūris apie Lietuvą ir lietuvius.

Toji nuomonė dešimtmečiams arba šimtmečiams gali užgožti tautų ar žmonių tarpusavio santykius. Kartais ji neleidžia išsivaduoti iš įvairių mitų ar pasakų gniaužtų, trukdo kaimynams kurti geresnę ateitį. Tai žinome visi, todėl nėra reikalo plačiau apie tai rašyti. Taip pat nėra paprasto recepto, kaip tokią padėtį greit ir veiksmingai pakeisti.

Analizuodami Lenkijos istoriją galime pastebėti vieną įdomų niuansą. Matyt, sutiksime, kad tarkime, daug palankiau lenkai vertino lietuvius 1991 m. sausio 13-osios įvykių metu, nei tada, kai Lietuva pasirašė stojimo į Europos Sąjungą sutartį. Ar lenkų simpatijos ukrainiečiams buvo didesnės „Oranžinės revoliucijos“ Ukrainoje arba įvykių Kijevo Maidane laikais, ar tada, kai šimtai tūkstančių (kai kas sako – milijonai) ukrainiečių, dirbdami Lenkijos statybų aikštelėse, pagausino Lenkijos socialinio draudimo fondo ir viso biudžeto pajamas? Ar jeigu ne 2003 m. Gruzijoje vykusį vadinamoji „Rožių revoliucija“, kurios metu beveik taikiu būdu buvo pakeista šalies santvarka, eilinis lenkas būtų išgirdęs apie gruzinišką temperamentą ir jų siekius išsaugoti (kaip patys sako) Dievo jiems dovanotą nuostabaus grožio žemės lopinėlių? Atsakymas į šiuos klausimus nėra toks sudėtingas, kaip atrodytų. Atsakymus atrandame Lenkijos istorijoje. Lenkai mano išvardytuose įvykiuose mato savo praeitį. Pabunda skaudi istorinė patirtis, kuri primena tai, kaip jiems patiems teko kovoti dėl savo laisvės. Lenkijos istoriografijai ir publicistikai būdingas dar vienas bruožas – stengiamasi išryškinti būtent tuos skaudžius tautai momentus, kai teko patirti daug kančių, o ne tai, ką pavyko pasiekti

taikos ir kūrybinio gyvenimo metu. Tai matome ne tik televizorių ekranuose, vaidinimų scenarijuose, gatvių pavadinimuose, bet net mokyklų koridoriuose, mokinių rengiamose inscenizacijose. Todėl dauguma lenkų visada simpatijas reiškia tiems, kurie patyrė panašių išbandymų, kurių patyrė ir jie patys. Visada geriau supranta ir gerbia tuos, kurie panašiai kaip jie patys stiprino patriotinį auklėjimą ir garbino savo praeities didvyrius. Kitaip sakant, Lietuvos krepšinio rinktinė gali penkis kartus iš eilės laimėti olimpinių čempionų titulą arba Lietuva į kosmosą gali paleisti savo erdvėlaivį, tačiau nuo to lenkų palankumas ir simpatijos lietuviams smarkiai neišaugs.

Taigi, kai nevyksta nieko ypatinga, kas primintų savosios istorijos negandas, grįžtama į senąsias vėžes. Tada, kaip neseniai konferencijoje sakė ukrainiečių istorikas: „Lenkų ir ukrainiečių meilė trunka labai trumpai. Tebelieka tik trumpalaikis meilumas“. Tai galbūt ir yra pagrindinė priežastis, kodėl ligi šiol nepavyksta iki galo išspręsti „Berznyko“ klausimo, principingai susitarti dėl pavardžių rašybos, tautinių mažumų švietimo, o pietrytinėje Lenkijoje ir vakarinėje Ukrainos dalyje vis dar griaujami tarpusavio kovose žuvusiems įamžinti skirti paminklai.

Atmetus emocijas, galima pastebėti, kad nepaisant tragiškų istorinių epizodų, šiandien mano straipsnyje minėtiems kaimynams nelabai yra dėl ko pyktis. Blogis, kuris vis dar ateina iš praeities, veikia mūsų gyvenimą, nors visi suprantame, kad ano meto įvykių ar blogų sprendimų kaltininkų jau seniai nėra gyvų. Nėra ko teisti. Tačiau neturėtume naiviai save apgaudinėti ir manyti, kad praeitis vis silpniau veiks mūsų dabartį. Taip nebus, ir visai neturėtume to siekti. Praeitis gali jungti, jeigu ir vieni, ir kiti supras, jog paaugotos gyvybės ir patirtos skriaudos ir vieniems, ir kitiems skaudėjo ir skauda vienodai.

Metų rezultatus apžvelgus

RYTIS MOTIEJŪNAS

Metų pabaiga atnešė netikėtai šiltus orus, lydimus gūsingų vėjų ir lietaus bei šlapdribos. Sniego gruodį beveik nesimatė, jam iškritus jis kaip mat ištirpdavo. Jau tapo beveik tradicija Naujuosius metus pasitikti apyšilčiu rudeniniu lietučiu. Gal tai ir yra žadėtas visuotinis atšilimas?

Valdančiajai koalicijai palengva trupant, susirūpinta išlaikyti daugumą Seime. Visą vasarą prasiderėję, Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga su socialdarbiečiais nutarė valdžion priimti Tvarkos ir teisingumo partiją (TT) ir Lietuvos lenkų rinkimų akciją (LLRA). Ypač pasisėkė šiai partijai – turėdama 8 vietas Seime gavo 2 ministrų portfelius. Ir ne bet kokių, o strateginių ministerijų – vidaus reikalų ir susisiekimo. Be to, lenkai išsiderėjo ir keletą viceministrų kitose ministerijose.

R. Karbauskis prieš 2019 m. rinkimus garsiai svajojo apie pergales, o pralaimėjęs žadėjo atsistatydinti, panašiai kalbėjo ir S. Skvernelis. Po to jie persigalvojo. LVŽS lyderiui dabar ne tas galvoje. Jam taip ir nepavyko pašalinti iš posto įsipykusio V. Pranckiečio. Balsuojant dėl atstatydinimo vėl pritrūko balsų (reikėjo 71), o skaičiuojant paaiškėjo, kad šį partijos vadovo pasiūlymą palaikė ne visi savos frakcijos nariai. Seimo pirmininkas liko savo kėdėje. Lyg tyčia dar ir S. Skvernelis susirgo, todėl gerą pusmetį Lietuvos valstybės gyvenime vyravo suirutė. Ir tik metų pabaigoje valdantieji atsitiesė – po ilgų ir karštų ginčų priimtas ateinančių metų biudžetas, jį pasirašė ir Prezidentas G. Nausėda. Tiesa,

G. Nausėda susiginčijo su Premjeru, ar tikrai susisiekimo ministru gali būti LLRA atstovas J. Narkevičius, apie kurį išaiškėjo daug negražių faktų. Tačiau pastarojo partijos lyderis V. Tomaševskis pareiškė, kad tai „jerunda“ (niekai – red.), ir viskas bus gerai. Ministras trauktis pats neketina, o S. Skvernelis žada apsispręsti iki sausio 14 d.

Nejaukiausiai jaučiasi ir vidaus reikalų ministrė R. Tamašunienė, kurios darbo pradžia sutapo su didžiausios pastarųjų metų ekologinės katastrofos – panaudotų padangų gaisro Alytuje – laiku. Lyg tyčia keletą savaičių

Kol Vilniaus vadovas sakosi esąs bešališkas, jo elgesiu ypač džiaugiasi Rusijos propagandininkai.

prieš šią nelaimę vyko parodomosios „pratybos“, skirtos apsisaugoti nuo galimos katastrofos naujojoje Astravo AE. Kaukė sirenos, įspėjamąsias žinutes į mobiliuosius telefonus gavo 70 proc. visų Lietuvos gyventojų, vyko tariamos žmonių evakavimo akcijos. Atrodytų, kad gelbėjimo tarnybos veikia puikiai! Ir štai kokio nesėkmė – pasirodo, kad įvykus tikrai nelaimei, paprastus nuodingus dūmus tenka gesinti keletą dienų, pritrūksta gelbėjimo priemonių ir technikos. Internete renkami paraišai, reikalaujantys ministrės atstatydinimo. Bet... pats G. Nausėda į tą įvykį reagavo gan vangokai.

Naujasis valstybės vadovas kol kas išvengė didesnių klaidų. Buvo

akibrokštas, kai grįždamas iš Japonijos G. Nausėda netikėtai užsuko į Pietų Korėją ir aplankė ten studijuojančią dukrą. Triukšmas dėl to nebuvo ilgas. Namuose Prezidentas laikosi pabrėžtinai nepriklausomai ir didesnės audros tarp jo ir vykdomosios valdžios kils tik ateityje. Sunku atspėti, ar tas Prezidento „kietumas“ yra natūralus ar tik apsimestinis. Situacijų, kai reikės pasakyti aiškiai savo poziciją, tik daugės. G. Nausėdai neužteks būti tik fotogenišku lyderiu, keliaujančiu po Lietuvą ir demonstruojančiu rūpestį paprastais žmonėmis. Yra ir kitų, esminių klausimų, kuriais turėtų aiškiai pasisakyti valstybės vadovas. Pirmiausia, tai požiūris į savo šalies istoriją, savo tautos reikalus. Naivūs naujojo Prezidento gerbėjai alpo iš laimės, kai G. Nausėda inauguracijos dieną savo kelionę pradėjo nuo paminklo Jonui Basanavičiui. Gražu, ar ne? Juk D. Grybauskaitė to nedarė. Bet po to jis nuvyko į Lenkiją (pirmasis užsienio vizitas), o buvusi prezidentė vyko į Latviją. Tai kuris iš jų tautiškesnis, kas atspės? Cinikai pasakys, kad per D. Grybauskaitės inauguraciją sostinėje dar nebuvo paminklo J. Basanavičiui. G. Nausėdai teko malšinti aistras vadinamajame lentelių ir gatvių pavadinimų kare, kai ginčai dėl istorinės atminties virto vandalizmu. Iš pradžių vienas ekstravagantiškas veikėjas kūju viešai sudaužė atminimo lentą generolui J. Noreikai-Vėtrai. Itin moderniu apsimetantis sostinės meras lentą iš pradžių suklijavo, po to pats ją liepė slapčia nuimti. Pakeistas ir K. Škirpos gatvės pavadinimas. Pasipiktinę

visuomenininkai pakabino naują lentą J. Noreikai-Vėtrai, tačiau gatvės pavadinimą primenantį moteris jau šių metų pradžioje policijos suimta už „mosavimą Lietuvos vėliava“. Ją suėmė Vilniaus policininkė. Įsivaizduokite, kad kokioje Varšuvoje Lenkijos pilietį suimtų už „mosavimą Lenkijos vėliava?“ Turbūt griūtų ne tik mero ar policijos šefo kėdės, tektų atsiprašinėti ir ministrui, ir premjerui. O Lietuvoje gana tylu. Prezidentas, po incidento su len-telėmis žadėjęs inicijuoti įstatymų pakeitimus ir diskusiją jautriomis istorinėmis temomis, kol kas tyli.

Ginčai dėl skaudžių XX a. istorijos puslapių nėra tik saujelės tyrinėtojų ar veteranų reikalas. Vyksta kova dėl žmonių protų. Hibridiniame kare su negeranoriškais kaimynais pralaimime visais frontais. Kol Vilniaus vadovas sakosi esąs bešališkas, jo elgesiu ypač džiaugiasi Rusijos propagandininkai, jau keletą metų įnirtingai klijuojantys lietuviams žydšaudžių tautos etiketę. Teko skaityti akiplėšiškai atvirą Rusijos akademikų diskusiją apie Rusijos geopolitinius tikslus. Jie neslepiami – siekiama „įrodyti“, kad dėl Holokausto kalta ne nacistinė Vokietija, o Baltijos valstybės, Lenkija ir Ukraina. Pasirodo, net dėl Antrojo pasaulinio karo kalčiausi yra ne vokiečiai, o Vakarų valstybės bei Lenkija. Beje, apie tai prieš keletą savaičių savo NVS sąjungininkams paskaitą skaitė pats V. Putinas...

Ko verta Lietuvos valstybė, jei jos istorinę atmintį ir istorijos politiką formuos tie, kurie lietuvių tautoje mato žydšaudžius, jos istorijoje mato tik nesėkmes, o atsikūrusią Lietuvos Respubliką vadina nepavykusia valstybe? Jei intelektualinis tautos elitas bailiai lindės krūmuose, o jaunimą istorijos mokys sovietmečio veikėjų atžalos? Sakote, to nėra? Juk net įvairių premijų laureatas T. Venclova savojoje Lietuvos istorijos versijoje nepasigėdijo į knygos priedus įdėti vieno 1940 m. „dokumento“ su tėvo

A. Venclovos parašu.

Šių metų Lietuvos valstybės biudžetas priimtas. Įvesta keletas naujų mokesčių, teks mokėti automobilių taršos mokesčių ir turto mokesčių kiek turtingesniems piliečiams. Pažadėta padidinti pensijas ir vaiko pinigus. Tačiau patenkinti ne visi. Rudens pabaigoje šalies pakeles nusėjo žali kryžiai. Taip ūkininkai protestavo prieš planus sumažinti jų lengvatas. Mokytojai surengė parodomąjį kelių dienų streiką (tiesa, streikavo ne visos mokyklos), murma aukštųjų mokyklų dėstytojai. Opozicija kritikuoja biudžetą ir sako, kad jis skirtas žmonėms mulkinti, nes dalis išmokų ir lengvatų įsigalios šių metų viduryje, vos keli mėnesiai prieš rinkimus. Prognozių skelbėjai pranašauja triuškinantį valdančiosios daugumos partijų pralaimėjimą rudenį vyksiančiuose Seimo rinkimuose. Sociologai dažnai apsirinka, o R. Karbauskis staiga ėmė ir sumažino rinkimų kartelę iki 3 proc. partijoms ir 5 proc. partijų koalicijoms (buvo 5 ir 7 proc.). G. Nausėda pareiškė, kad jis prieš – nežinia, kuo tai baigsis. Ar nebus priimtas kompromisas? Labiausiai niršta didžiosios partijos – socialdemokratai ir Tėvynės sąjunga, nes pasiūlytas variantas gali atimti iš jų po keletą „sąrašinių“ būsimo Seimo narių. Pataisos rengėjai sako, kad tokiu būdu bus išgirstas ir mažesnių partijų rėmėjų balsas, padaugės demokratijos. Jei liks siūlomas rinkimų modelis, Seimas bus margesnis, tik ar darbingesnis?

Metų pabaigoje išgirdome ir džiugią žinią. Dzūkai turi savo kardinolą! Nors arkivyskupas Sigitas Tamkevičius jau emeritas, vis tiek malonu. Kiek pamenu, tai pirmasis dzūkų kilmės kardinolas. Gera naujiena – visi nuoširdžiai džiaugiamės ir sveikiname. Dabar lieka sulaukti Lietuvos prezidento, kilusio iš Dzūkijos.

2020 m. palinkėkime vienas kitam ramybės ir sveikatos. Juk to taip trūks-ta šiame nenuspėjamame pasaulyje...

Gerbiamoji Seimo Pirmininko pavaduotoja, Lietuvos Respublikos Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisijos pirmininke,

Gerbiamieji Seimo nariai, garbūs svečiai ir visi šių iškilnių dalyviai,

„Ne žemės derlumai, ne drabužių skirtingumu, ne šalies gražumu, ne miestų ir pilių tvirtumu gyvuoja tautos, bet daugiausia išlaikydamos ir vartodamos savąją kalbą, kuri didina ir išlaiko bendrumą, santaiką ir brolišką meilę. Kalba yra bendros meilės ryšys, vienybės motina, pilietiškumo tėvas, valstybės sargas. Sunaikink ją – sunaikinsi santaiką, vienybę ir gerovę. Sunaikink ją – užtemdysi saulę danguje, sujauksi pasaulio tvarką, atimsi gyvybę ir garbę.“

Taip apie gimtosios kalbos svarbą XVI amžiaus pabaigoje rašė vienas iš lietuviškos raštijos pradininkų, kultūros veikėjas, humanistas Mikalojus Daukša. Sunku surasti gražesnius ir prasmingesnius žodžius apie gimtąją kalbą ir jos reikšmę tautai. Mikalojaus Daukšos prakalba „Į malonųjį skaitytoją“ yra kaip himnas tėvų dvasiniam palikimui, kurį mes giedame kaip gražiausią melodiją, iškėlusią į saulės šviesą ne tik kalbą, bet ir tautos reikšmę. Nieko naujesnio išrasti jau nebereikia. Tai amžinas mūsų tautos testamentas.

Kas būtų Punsko ir Seinų kraštas, jeigu jo gyventojai nekaltėtų lietuviškai? Tai būtų kraštas, kuriam atimta gyvybė ir garbė. Tai būtų kraštas be vienybės motinos, be pilietiškumo tėvo ir tautos sargo. Pasitraukusi į rytus Lietuvos valstybės siena paliko už savo ribų etnines lietuvių žemes. Šių žemių niekas neatidavė. Lietuva jas prarado pralaimėjusi kovą su Lenkijos valstybe 1919–1920 m., bet niekas nesugebėjo išrauti giliai šaknis įleidusios šio krašto lietuviškos dvasios. Juk čia, Seinų krašte, dar buvo gyvas lietuvių tautinis atgimimas, veikė „Šaltinio“ spaustuvė knygoms ir laikraščiams

Kalba, pasakyta teikiant Punsko Kovo 11-osios licėjui Kalbos premiją

ALVYDAS NEVULIS

leisti, o Seinų kunigų seminarijoje mokėsi daug žymių lietuvių: Vincas Kudirka, Motiejus Gustaitis, Vincas Mykolaitis-Putinas ir kiti. Seinuose lietuviškus pamokslus sakė vyskupas Antanas Baranauskas.

Lenkams užėmus šį kraštą prasidėjo represijos ir teroras prieš lietuvių tautybės žmones. Buvo draudžiama viešai vartoti lietuvių kalbą, uždarytos lietuviškos mokyklos, lietuviška spaustuvė, sustabdyta lietuviškų organizacijų veikla.

Nelengvas buvo lietuvių likimas ir po Antrojo pasaulinio karo, kai

Lenkiją pradėjo valdyti komunistinė valdžia. Ji siekė sukurti vienatautę Lenkijos valstybę. Visos tautinės mažumos buvo laikomos svetimu elementu, trukdančiu valstybei įgyvendinti politinius siekius. Jau pats lietuvių kalbos vartojimas buvo laikomas valstybei priešiška veikla. Mūsų krašto lietuviai buvo spaudžiami migruoti, tačiau savo protėvių žemių jie palikti nenorėjo. Vis dėlto 1949–1950 m. iš Punsko ir Seinų krašto iškeldinta per 60 lietuvių šeimų. Apie lietuvišką švietimą tuo metu galima buvo tik pasvajoti.

Situacija pasikeitė po 1950 m., kai Lenkijos švietimo ministras įkūrė departamentą, kuris turėjo rūpintis tautinių mažumų mokyklų organizavimu, o 1952 m. įsigaliojo potvarkis, kuriuo nustatyti tautinių mažumų mokyklų organizavimo pagrindai. Potvarkiu leista Punsko krašte kurti mokyklas su lietuvių dėstomąja kalba. Taigi iš dalies išsipildė lietuvių lūkesčiai mokytis savo gimtąja kalba.

Moksleivių, kurie 1952–1953 m. baigė pradinę mokyklą, tėvai kreipėsi į Lenkijos švietimo ministeriją prašydami Punske įkurti vidurinę mokyklą. Leidimas nebuvo gautas, tačiau lietuviai toliau ryžtingai siekė tikslo. Jų pastangos nenuėjo veltui. 1956 m. įkurtas bendrojo lavinimo licėjus.

Darbo pradžia buvo be galo sunki. Pirmiausia trūko kvalifikuotų mokytojų. Tik vienas, lituanistas, buvo su aukštuoju išsilavinimu, likusieji mokytojai su viduriniu pedagoginiu arba ir be jo. Pirmosios patalpos buvo mažos, be sporto salės, biblioteka beveik be lietuviškų knygų, mokykla be mokymo priemonių. Visuomenei buvo peršama nuomonė, kad baigęs lietuvišką mokyklą toli nenuėisi, o švietimo valdžia net bandė įrodyti, kad Punsko vidurinėje mokykloje labai žemas mokymo lygis ir tokią mokymo įstaigą reikia uždaryti.

Tačiau lietuvių bendruomenė atlaikė spaudimą ir įvairiausių sunkių išbandymus. Tėvai leido vaikus mokytis į Punsko licėjų, o licėjaus absolventai sėkmingai įstodavo į aukštąsias mokyklas. Baigę mokslus įsidarbinau Punsko licėjuje ir kitose įstaigose. Šiuo metu beveik visi

Irenos Nevulienės nuotr.

Kovo 11-osios bendrojo lavinimo licėjų sveikina ir dovaną teikia LR Seimo pirmininko pavaduotoja Irena Degutienė

Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjaus choras „Pašešupiai“ Kalbos vakare Vilniaus valdovų rūmų Didžiosios renesanso menės scenoje

lietuviškų mokyklų mokytojai – buvę licėjaus mokiniai.

Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, prasidėjo naujas svarbus laikotarpis ir mūsų mokyklai. 1992 m. licėjui suteiktas garbingas Kovo 11-osios vardas, o absolventams atsivėrė Lietuvos universitetų ir kitų aukštųjų mokyklų durys. Išryškėjo dar vienas Punsko licėjaus privalumas. Jį baigę absolventai gali studijuoti ir Lietuvos, ir Lenkijos universitetuose. Džiaugiamės, kad kelią į Lietuvą pasirenka apie pusė mūsų mokinių. Dalis jų sugrįžta į gimtąjį kraštą, kiti lieka Lietuvoje ir dirba savo tėvynės labui.

Mūsų vidurinė mokykla gali pasigirti gerais mokymo pasiekimais. Už aukštus brandos egzaminų rezultatus 2016 ir 2017 m. Kovo 11-osios licėjui suteiktas bronzinės, o 2018 m. sidabrinės mokyklos vardas. Verta paminėti, kad į Punsko licėjų priimami visi norintys jame mokytis. Neatsirenkame vien geriausių mokinių. Svarbiausias mums kriterijus – moksleivių noras mokytis gimtąją kalbą.

Gyvename Lenkijos valstybėje, kur kasdien girdime lenkų kalbą: žiniasklaidoje, mus supančioje kasdienybėje. Be to, mokykloje naudojame lenkiškus vadovėlius ir kitas mokomąsias priemones. Visa tai veikia gimtąją kalbą. Didelis iššūkis – išmokyti jaunimą vartoti taisyklingą lietuvių kalbą. Dažnai reikia kovoti su lenkiškais skoliniais, taisyti vis atsirandančias rašybos, gramatikos, kirčiavimo ar tarties klaidas. Ir pamokose, ir popamokinėje veikloje vis žadinamas jaunimo rūpestis gimtąja kalba, perduodamas supratimas, kad už kalbos, savos kultūros tęstinumą esame atsakingi mes patys.

Dzūkiais esame mes gimę ir nuo vaikystės vartojame šią gražią mūsų širdžiai tarmę. Nebaudžiame, jei mokinys kalbėdamas dzūkuoja. Juk ir Lietuvos kalbininkai skatina savo tarmės neatsisakyti, ragina rinkti ir užrašyti tarmių tekstus.

Sudėtingas mokytojo, o ypač lituanisto, darbas dažnai atsiperka. Mūsų moksleiviai kasmet dalyvauja lituanistiniuose konkursuose, Lietuvių

kalbos ir literatūros olimpiadoje Lietuvos ir užsienio lietuviškų mokyklų mokiniams ir vis laimi prizines vietas. Labiausiai džiaugiamės, kai iš olimpiados sugrįžta su aukščiausiu apdovanojimu.

Tautinio tapatumo išsaugojimui svarbus yra ir savo tautos istorijos ir geografijos pažinimas. Licėjaus moksleiviai mokosi garbingos Lietuvos istorijos, susipažįsta su Lietuvos geografija, o savo žinias gali patikrinti dalyvaudami konkursuose. 2015 m. mūsų licėjaus moksleivis dalyvavo Lietuvos nacionaliniame mokinių konkurse „Lietuvos kovų už laisvę ir netekčių istorija“ ir jo darbas „Jie žuvo už mūsų laisvę“ laimėjo I vietą.

Kiekvienos vidurinės mokyklos pagrindinis tikslas – gerai paruošti abiturientus brandos egzaminui. O mums svarbu dar ir išlaikyti mūsų krašte lietuvių kalbą, lietuvišką dvasią, lietuvišką identitetą. Tai galima pasiekti tinkamai auklėjant jaunimą ir puoselėjant lietuvių tautos kultūrą ir tradicijas.

Nuo pat licėjaus įkūrimo pradžios

vykdoma turtinga kultūrinė veikla. Ruošiami vaidinimai, grojama lietuvių liaudies muzika, dainuojamos lietuviškos dainos, šokami lietuvių liaudies šokiai, moksleiviai aktyviai dalyvauja Punsko lietuvių kultūros namų veikloje.

Tautinės tapatybės stiprinimui svarbų vaidmenį atlieka mokyklos dramos būrelis. Jo repertuare – istorinės Justino Marcinkevičiaus, Juozo Grušo, Vydūno dramos apie praeitį, tautinę priešpaudą, o herojai – žmonės, kovojantys už humanizmo, laisvės, patriotizmo idealus.

Sunku būtų įsivaizduoti mokyklos ar įvairių Lenkijos lietuvių įstaigų ir organizacijų renginius be mūsų šokėjų ir dainininkų. Jie pasirodo Vasario 16-osios, Kovo 11-osios koncertuose. Šokėjai dalyvauja įvairiuose konkursuose ir renginiuose Lietuvoje, Lenkijoje, pasirodo pačioje gražiausioje Dainų ir šokių šventėje Vilniuje. Šiais mokslo metais švęsime licėjaus šokių grupės „Šalčia“ ir choro „Pašešupiai“ dvidešimtmečio jubiliejų.

Choras „Pašešupiai“ plėtoja Lietuvos tautinės muzikos chorinio dainavimo tradicijas. Dalyvauja Dzūkijos partizanų dainų festivalyje Druskininkuose, 2009 m. Gdanske pasitiko „Lietuvos tūkstantmečio odisėjos“ jachtą. Tais pačiais metais dalyvavo lyrinės roko operos „Jotvingio rauda“ pastatyme. Roko operą, miuziklą sukūrė „Pašešupių“ vadovas Dainius Pavidonis pagal buvusio licėjaus mokytojo Algio Uzdilos dramą „Pelenų žiedai“. Vieną šios operos dainą išgirsite šiandienos koncerto metu. „Jotvingio raudą“ atliko ir Lietuvos meno kolektyvai Kauno muzikiniame teatre bei Kauno sporto halėje.

Puoselėjant tautines kultūros tradicijas nevalia pamiršti pačių svarbiausių Lietuvai švenčių. Kasmet iškilmingai minime Sausio 13-ąją – Lietuvos laisvės gynėjų dieną, Vasario 16-ąją – Lietuvos valstybės atkūrimo dieną, Knygnešio dieną, Gedulo ir

vilties dieną. Viena iš mums svarbiausių švenčių – Kovo 11-oji. Tai Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo diena, licėjaus vardadienis ir mokyklos šventė. Punsko licėjus paruošia koncertą visai Lenkijos lietuvių bendruomenei. Šioje šventėje kviečiami dalyvauti garbingi Lietuvos politinio, kultūrinio gyvenimo žmonės. Licėjyje apsilanko taip pat Lietuvos universitetų atstovų, žymių rašytojų, mokslininkų, menininkų.

Mokykloje vyksta ir kiti renginiai, susitikimai, krepšinio turnyrai, humoristinės programos. Linksmai pakrikštijami pirmokai, nuotaikingai pasitinkamos Kalėdos, iškilmingai kartu su tėvais švenčiamas šimtadienis, o abiturientai paskutinio skambučio dieną, dainuodami „Ko liūdi, berželi“, sodina savo klasės beržą.

Visus šiuos įvykius aprašo ir komentuoja licėjaus leidinio „Dėmesio“ žurnalistai. Laikraštėlyje galima rasti moksleivių poezijos, piešinių, įdomių straipsnių.

Gegužės 7 d. žinia apie paskelbtą Kalbos premijos laureatą maloniai nustebino visą Punsko licėjaus bendruomenę. Nuoširdžiai dėkojame Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisijai, kuri skyrė premiją mūsų mokyklai. Kalbos premija – tai puikus licėjaus darbo įvertinimas. Apdovanojimas mus dar labiau įpareigoja, skatina dar geresniam bei efektyvesniam darbui auklėjant ir mokant Punsko ir Seinų krašto lietuvių jaunimą. Dėkojame taip pat Lietuvos Respublikos konsulatui Seinuose ir jo buvusiam vadovui Vaclovui Stankevičiui, kuris pastebėjo, kad esame tinkamas kandidatas Kalbos premijai.

Šis vakaras – gera proga padėkoti visiems licėjaus vadovams ir mokytojams. Jūsų darbas – ne tik paprastas pedagoginis. Tai visuomeninė, patriotinė ir pilietinė misija, kurią puikiai įvykdėte. Dėkoju ir visiems mūsų krašto tėvams, kurie leidžia mokyti savo brangiausias atžalas

į Punsko Kovo 11-osios licėjų.

Licėjus glaudžiai bendradarbiauja su lietuviškomis mūsų krašto pagrindinėmis mokyklomis, įstaigomis, organizacijomis, Seinų ir Punsko savivaldybėmis. Dėkoju jų vadovams už bendrus siekius, nuoširdumą, licėjui teikiamą paramą ir pagalbą. Tik kartu mes galime išsaugoti lietuvių kalbą ir kultūrą Punsko, Seinų, Suvalkų krašte.

Šį tikslą lengviau pasiekti, kai vykdomė bendrus projektus su Lietuvos mokyklomis, bendradarbiaujame su Lietuvos universitetais ir kitomis užsienyje veikiančiomis lietuviškomis mokyklomis.

Dėkojame Lietuvai, jos valdžios atstovams, ministerijoms, o ypač Švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, kurioje dirba Užsienio lietuvių skyriaus komanda. Sunku būtų išvardyti visus ministerijos finansinės paramos sulaukusius lituanistinius projektus, nurodyti dovanotų knygų, vadovėlių, įvairios techninės įrangos skaičių. Jaučiame nuolat rodomą jūsų dėmesį ir rūpestį mokyklos reikalais.

Nuoširdžiai dėkoju mūsų mokyklos ilgamečiams rėmėjams: Aldonai ir Remigijui Gaškoms, Leonardui Karalevičiui, Jeronimui Šalčiūnui. Šie žmonės patys surado licėjų, susižavėjo jo veikla, čia besimokančiu jaunimu ir pasiryžo teikti stipendijas absolventams bei finansinę paramą mokyklai.

Sunku, o gal ir baisu įsivaizduoti Lenkijos lietuvių likimą, jeigu nebūtų lietuviško švietimo ir Punsko Kovo 11-osios licėjaus. Drįstu teigti, kad čia gyvenusių lietuvių pėdsakai liktų tik vietovardžiuose ir antkapių užrašuose. Tikiu, kad taip niekad neatsitiks.

Mūsų krašte nedaug derlingų žemių, nėra tvirtų pilių ir gražių bei didelių miestų. Mes išlikome, nes išlaikėme savąją kalbą, kuri didina ir palaiko bendrumą, santaiką ir brolišką meilę.

Ačiū už dėmesį.

LLB valdybos ataskaitinis pranešimas

JOLANTA MALINAUSKAITĖ-VEKTORIENĖ

Tęsinys.

Pradžia 2019 m. „Aušros“ 24 nr.

SUVALKŲ LIETUVIŲ REIKALAI – DŽIAUGSMAI, PROBLEAMOS IR IŠŠŪKIAI

Kalbant apie Suvalkus pirmiausia reikėtų pasidžiaugti, kad daug ką pavyko nuveikti – ypač kultūros srityje. Suburti meno ansambliai galėjo repetuoti patalpose, kurias pavyko išsinuomoti Suvalkų mieste M. Skłodowskos-Curie gatvėje. Visa tai konsulo V. Stankevič pastangomis. Jose repetavo šokėjos (vadovė Alicija Kraužlytė), dainininkės ir muzikantai (vadovas Arnoldas Vaznelis), teatralai ir meninei veiklai suburti vaikučiai. Visi dirbome visuomeniškai, siekdami ką nors veikti kartu. Pavyko surengti Vasario 16-ajai skirtą koncertą „Geltona. Žalia. Raudona“, kuriame dalyvavo LR premjeras Saulius Skvernelis, kultūros ministras M. Kvietkauskas bei Lenkijos ir Lietuvos savivaldybių atstovai. Dainininkės dalyvavo atidarant parodas Suvalkų kultūros centre ir Balstogėje, kur buvo įsteigtas Balstogės lietuvių LLD skyrius. Ambasadoriaus Eduardo Boriso kvietimu Kovo 11-ąją suduviečiai šventė koncertuodami Lietuvos ambasadoje Varšuvoje. Vokalinis ansamblis dalyvavo sąskrydyje, o birželio 26 dieną „Loft“ viešbutyje įvyko II „Lietuviškas vakaras“ kuriame pasirodė visi Suvalkų

meno ansambliai ir Punsko „Klumpė“ (vad. A. Maziliauskas) bei Seinų šokėjai (vad. A. Dzimida). Renginį vainikavo S. Kapnio komedijos „Plutelė ir pelės“ premjera. „Lietuviškas vakaras“ buvo puiki proga atsisveikinti ir už viską, ką mūsų kraštui padaręs, padėkoti gerbiamam konsului Vaclovui Stankevič. Tai žmogus, kuris užbūrė visus savo nuoširdumu ir paprastumu, o kartu ir diplomatiniais gebėjimais, erudicija, išmone. Su konsulu atsisveikino visas Punsko, Seinų, Suvalkų kraštas. Ši asmenybė ypač brangi Suvalkų lietuviams – jo pastangomis Suvalkuose daug ką pavyko padaryti, išjudinti būsimą centro steigimo reikalus ir ne tik – atidaryti „Lietuviška menė“ ar atidengti Antanui Baranauskui skirtą skulptūrą Seinuose, galop kalbos premija Punsko licejui – tai irgi šio konsulo indėlis.

Suvalkų teatralai dalyvavo Klojimo teatrų festivalyje Punske ir teatrų festivaliuose Kuršėnuose, Kurtuvėnuose ir Kalvarijoje. Parsivežė ir pirmus įvertinimus, apdovanojimus. Vokalinis ansamblis dalyvavo Estradinių dainų šventėje. Nuo rugsėjo rinkosi tik teatralai. Neturint erdvesnių patalpų sunkoka burtis repeticijoms, galop ir laiko stoka – visi vadovai dirba arba studijuoja, suderinti repeticijas ne visada taip paprasta. Aktyvesnė veikla prasidės nuo sausio mėn. Kviečiu visus, gyvenančius Suvalkuose ir ne tik, jungtis prie šokėjų, teatralų, dainininkų, muzikantų.

Patalpos – vienas iš pagrindinių skausmų tiek kultūros reikalams, tiek darželiui. Kol repetavome M. Skłodowskos-Curie gatvėje – dėl kultūrinės veiklos problemų nebuvo. Nepaprastai apsidžiaugėme suradę

Lenkijos lietuvių bendruomenės tarybos posėdis

Irenos Gasperavičiūtės nuotr.

LLB tarybos posėdžio nariai

patalpas darželiui Noniewicziaus gatvėje. Deja, jos pasirodė netinkamos dėl dienos apšvietimo stokos. Entuziazmas pablėso, nes niekas nesitikėjo, kad steigiant darželį teks susidurti su tokiomis problemomis. Kitų patalpų teko ieškoti, o jas surasti sudėtinga. Tarėmės su vienu lopšeliui Wesola gatvėje, kuris planavo išsikraustyti rugsėjo mėn. Deja, derybos nutrūko spalio pabaigoje. Vėl reikėjo ieškoti naujos vietos, vėl laikas bėgo visų mūsų nenaudai. Galop surastos patalpos Warynskio gatvėje, bet atsirado kita problema – jei anksčiau vaikučių būtų susirinkę 15, dabar jų kur kas mažiau – mokslo metų vidurys (nors darželinukai nesimoko pagal mokyklinį kalendorių – jie darželį lanko ištisus metus), mokesčiai sumokėti kituose darželiuose, gal baimė ar lietuviškas darželis pasitvirtins – daug klausukų ir abejonių – gal ir suprantamų, gal ir ne – bet reikia pasidžiaugti tais, kurie apsisprendę ir tvirtai žino, kad jiems svarbu ir nori, kad jų atžalos mokytųsi gimtąja kalba. Tikime, kad dar šiais metais prasidės patalpų pritaikymo darbai ir kitų metų pradžioje Suvalkuose pradės gyvuoti lietuviškas vaikų darželis.

Kaip ir praeitais metais, taip ir šiemet, noriu kreiptis į visus, kas gali kaip nors prisidėti prie Suvalkų centro kūrimo, kultūrinės veiklos plėtojimo – mes neturime nei tautinių kostiumų, nei instrumentų, nei jokios kitos bazės dirbti (pvz., magnetofono šokių repeticijoms), taigi raginu visus palaikyti sūduviečius. Juk vienybėje stiprybė.

ATSTOVAVIMAS LLB IR KITI REIKALAI

Kiek leido galimybės stengiausi atstovauti LLB dalyvaudama įvairiuose mūsų krašto renginiuose. Sunku būtų išvardyti visus, taigi paminėsiu bent svarbiausius: Laisvės gynėjų diena Punske, Vasario 16-ajai skirti koncertai Suvalkuose, Seinuose ir Punske, Kovo 11-osios minėjimas Varšuvos ambasadoje, „Atkurtai Lietuvai 100“ parodų atidarymas Suvalkuose, Balstogėje ir „Lietuviškoje menėje“ Seinuose, Atvelykio iškilnės Punske, Poezijos pavasaris, sąskrydis, „Lietuviškas vakaras“ Suvalkuose, Žolinė Punske, Seinų sukilimo 100-metis.

Tradicškai LLB išdavė pažymas Punsko Kovo 11-osios licėjaus abiturientams (13), stojantiems į Lietuvos aukštąsias mokyklas, ar tiems,

kurie siekė „sulietuvinti“ savo vardus ir pavardes (5), teikė rekomendacijas projektams (4).

2020 M. PLANAI

2020-aisiais minėsime Suvalkų sutarties 100-metį – tai laikas refleksijai ir pamąstymams. Kaip atrodo mūsų krašto lietuviškas peizažas praėjus 100-mečiui nuo atskirties, kaip pasikeitė demografiniai skaičiai, ką daryti, kokių priemonių imtis, kad lietuviybė būtų išlaikyta, kad etninių žemių lietuviai ir toliau jaustųsi visaverčiai šio krašto šeiminkai. Simboliškos būtų darželio ar centro įkurtuvės būtent Suvalkuose, mieste, kuriame pasirašyta sutartis, o jos padariniai jaučiami ir šiandien.

Kitais metais laukia mūsų ir LLB rinkimų suvažiavimas, į kurį kviečiami ne tik delegatai. Norėčiau, kad LLB metiniai Tarybos posėdžiai būtų forumai, į kuriuos susirenka visi, kam neabejingas šio krašto likimas.

Kalbėdami viešai, o ne pakampėmis, diskutuodami, o ne pratylėdami, bendradarbiaudami, o ne užsisklęsdami savo sultyse, galime būti stiprūs ir išlikti. Mūsų per mažai, kad būtų skirtumų, susiskaldymo. Į lietuviškų organizacijų veiklą būtina įtraukti jaunimą. Juk šis kraštas – visų mūsų namai, o namus kuria kiekvienas jo gyventojas.

Lietuvių kalboje yra labai gražus žodis „pilis“ – iš jo ir pilietis, ir pilialknis, ir pilkapis – man šie žodžiai visuomet turi gilesnę prasmę ir reikšmę.

Baigdama norėčiau padėkoti visai valdybai ir visiems prisidėjusiems prie LLB veiklos.

Nuoširdžiai ačiū konsului V. Stankevič ir jam talkinusiems konsulato darbuotojams už gražų bendradarbiavimą, patarimus, visokeriopą pagalbą.

Kongresas 2021 Punske

RAIMUNDAS MAKĀUSKAS

2021 metais Lenkijoje vyks 16-asis Pasaulio lietuvių jaunimo kongresas. Kas tai yra ir kam jis reikalingas? Ar gerai, kad mes būsim šio renginio šeimininkai?

Po Antrojo pasaulinio karo dėl įvairių priežasčių užsienyje gyvenantiems lietuviams kilo labai daug rūpesčių dėl tėvynės ateities, jų giminių Lietuvoje likimo. Tarybų Lietuva nebuvo svetinga šalis užsieniečiams, o jos ateitis buvo labai neaiški. Tuo metu svetur gyvenančius lietuvius jungė noras burtis, organizuotis, kartu padėti Lietuvai, įvairiais būdais palaikyti ir skatinti tapatybės išsaugojimą bei plėtoti diplomatinę tėvynės atstovavimą įvairiose šalyse. Pirmasis kongresas susirinko 1966-aisiais JAV. Antrajame kongrese (1972 m.) įkurta Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga (PLJS), kuri

šiuo metu buria per dvidešimt kraštų sąjungų.

Pirmasis kongresas vyko prieš daugiau kaip 50 metų. Daug kas pasikeitė: Lietuva atgavo nepriklausomybę, įstojo į Europos Sąjungą, atsisakė lito, susidūrė su didele tautiečių emigracija. Laikas, lūkesčiai keičia kongrese svarstomų problemų reikšmę ir esmę – formuoja bendrą požiūrį į kitų kraštų sąjungų politiką, skatina bendradarbiavimą, kuria visuomeninius tikslus. Dabar neturime kovoti už Lietuvos laisvę, tačiau atsiranda naujų iššūkių. Vienas iš pagrindinių tikslų tapo išsaugoti lietuvių užsienyje, stiprinti santykius tarp bendruomenių.

Dalyvaudami pastarajame 15-ame kongrese Suomijoje, paprašėme kitą rengti Lenkijoje. Savo siūlymą argumentavome tuo, kad reikėtų atkreipti dėmesį į Lietuvos etnines žemes, lituanistinio švietimo plėtojimą mūsų krašte (būtina atkreipti dėmesį į Suvalkų švietimo skyriaus kūrimą). Nusprendėme, jog mūsų ruošiamas renginys turi parodyti Pasaulio lietuviams, kaip mes, Lenkijos lietuviai, per šimtą metų, būdami už Lietuvos ribų, išsaugojome savo identitetą. Norėtume pasidalyti patirtimi, kartu įdirbiu su kitomis bendruomenėmis, papasakoti šio krašto istoriją.

Koks bus Punsko kongresas? Rugsėjo mėnesį vyko susitikimas su PLJS valdyba, kuriame nuspręsta 2021 m. kongresą rengti birželio 19–27 dienomis. Ši data parinkta siekiant atkreipti dėmesį į Pasaulio lietuvių žaidynes Druskininkuose. Nors data nėra dar oficialiai patvirtinta, ji neturėtų keistis. PLJS planuoja kviešti apie 90 delegatų, tačiau šio skaičiaus dar nepatvirtino – vyksta kvotų skaičiavimas.

Kiekvieną kongresą sudaro dvi dalys: pirmoji – oficialioji dalis ir antroji – uždaroji. Už ją yra atsakinga PLJS. Joje kuriamos naujos veiklos gairės ateinantiems metams, formuojamos sąjungų veiklos kryptys. Antroji dalis – edukacinė. Už ją yra atsakinga vietos šalies lietuvių bendruomenė. Edukacinėje dalyje norėtume kongreso narius supažindinti su mūsų krašto istorija, tradicijomis. Tačiau, kad tai galėtume padaryti, reikalinga didelė mūsų krašto gyventojų pagalba ir patirtis. Kokiais būdais šias žinias perteikti, kaip geriau atskleisti mūsų sudėtingą padėtį ir požiūrį į Lietuvą, mūsų kultūrą, problemas? Susitikę su PLJS valdybos nariais rugsėjo mėnesį pabrėžėme, kad renginys negali būti uždaras. Norime, kad būtų galimybė mūsų krašto gyventojams dalyvauti edukaciniuose užsiėmimuose.

2021-ųjų kongresas – puiki galimybė parodyti mūsų kraštą, pasididžiuoti jo laimėjimais, pasidalyti savo džiaugsmiais ir sunkumais. Šio mėnesį ketinama skelbti veiklos komitetų kongresui organizuoti sąrašą. Raginame prisidėti ir padėti mums organizuoti prasmingą renginį Punske.

Irenos Vaicekauskienės nuotr.

Raimundas Makauskas LLB tarybos posėdyje pristato būsimo Pasaulio lietuvių jaunimo kongreso Lenkijoje planus

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO IR PASAULIO LIETUVIŲ
BENDRUOMENĖS KOMISIJA

REZOLIUCIJA
DĖL ETNINIŲ ŽEMIŲ LIETUVIŲ PADĖTIES

2019 m. lapkričio 20 d.
Vilnius

Lietuvos Respublikos Seimo ir Pasaulio lietuvių bendruomenės komisija,

išklausiusi Komisijos nario Aidžio Staskevičiaus, Komisijos pirmininko pavaduotojo dr. Stasio Tumėno pasisakymus, Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos Užsienio lietuvių departamento direktoriaus Marijaus Gudyno ir Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose kanceliarijos vedėjo, istoriko Petro Maksimavičiaus pranešimus;

atkreipdama dėmesį į istorines ir politines aplinkybes, nulėmusias etninėse žemėse už Lietuvos ribų gyvenančių lietuvių padėtį bei likimą;

pažymėdama tai, kad šiuose kraštuose veikusių lietuviškų spaudos, švietimo, kultūros, religinės ir politinės minties centrų indėlis į Lietuvos nepriklausomybės 1918 m. ir 1990 m. atkūrimą buvo itin reikšmingas;

dėkodama jiems už nenuilstamas pastangas saugoti lietuvių tautinę tapatybę, reikšmingą Lietuvos istorinį paveldą bei Lietuvos vardo kaimyninėse valstybėse garsinimą,

ragina Lietuvos Respublikos Vyriausybę parengti ir patvirtinti kompleksinę strategiją dėl etninėse žemėse už Lietuvos ribų gyvenančių lietuvių palaikymo ir rėmimo;

ragina Lietuvos Respublikos Seimą bei kitas valstybės institucijas dėti visas įmanomas pastangas, kad etninėse žemėse už Lietuvos ribų gyvenantys lietuviai ir toliau galėtų nevaržomai vystyti kultūrinę ir švietėjišką veiklą, saugotų Lietuvos istorinį paveldą ir padėtų Lietuvos valstybei vystyti abipuse pagarba pagrįstus ir draugiškus santykius su kaimyninėmis valstybėmis.

Komisijos pirmininkas

Antanas Vinkus

Komisijos pirmininkas

Rimvydas Baltaduonis

Sausio 13-oji prisiminimuose

JURGITA STANKAUSKAITĖ

Lietuvos istorija kupina laisvės gynėjų ryžto, drąsos ir užsispyrimo. Joje atgulė nesuskaičiuojamų kartų atmintis, atgyjanti žodžio ir rašto kalboje. Ta kalba šnekame ir mes – jauna karta, nepatyrusi priklausomybės jausmo, bet kraujyje nešiojanti patriotiškai nusiteikusių senolio dalelę, kuri kartais prabyla gerais darbais arba paprastu išklausymu ir supratimu. Suprasti pavyksta anksčiau, vėliau arba niekada.

Su meilės ir pagarbos jausmu Tėvynei gana anksti susipažino mūsų Punsko valsčiaus viršaitis Vytautas Liškauskas. Jo senelis, o vėliau ir tėtis, sunkioje kaimo kasdienybėje vijo ilgus praeities pasakojimus apie laisvą Lietuvą. Perduotas paprastas žodis paliko jam neblunkantį tikro lietuvių jausmą. Šis jausmas 1991-ųjų metų pradžioje padėjo jam baimę ir abejones palikti nuošaly ir jungtis prie taikaus visos Lietuvos pasipriešinimo sovietų bandymui jėga užimti Vilniaus televizijos bokštą, Radijo ir

televizijos komiteto, Parlamento pastatus ir kitus reikšmingus objektus.

Jurgita Stankauskaitė: Sausio 13-ąją savo kūnu patyrėte labai arti. Baisų 1991-ųjų sausį buvote Vilniuje.

Vytautas Liškauskas: Man buvo 23 metai. Jeigu gerai atsimenu, mokiausi antrame kurse Vilniuje.

J. S.: Ar buvo kokia bloga nuojauta, kad naujų metų pradžioje Lietuva gali būti puolama?

V. L.: Nieko blogo nenujautėme, bet žinojome, kad valstybėje yra didelis atsilimas. Lietuvoje jau kelis mėnesius buvo organizuojami laisvės koncertai, mitingai. Visur dalyvavau. Puikiai atsimenu, kaip vieną vakarą su draugais ėjome prie Spaudos rūmų į vakarinį koncertą. Nebuvo net minties, kad kažkur neitum. Kaip tikri studentai

– visai linksmai viską priėmėme. Atsimenu vieną įdomų momentą. Tai buvo 1990 m. gegužės 9 d. Eidami per Saulėtekį pamatėme pro balkonų langus išmestus turbūt visus televizorius. Lig šiol nežinau, kas ten buvo, ką tai galėjo reikšti.

Šiokie tokie neramumai atėjo jau patį sausio mėnesį, kai mums prasidėjo egzaminų laikas. Vykdamo keisti dalykai. Štai, pavyzdžiui, Rusijos televizijoje mačiau save ir draugą einančius į universitetą. Kažkaip keista pasidarė...

Sausio 12 d. išvažiavau į Kauną. Ruošiausi su Dariumi Grigučiu važiuoti namo į Punsko kraštą, bet dar apsistojome pas jo dėdę Stasį Šliaužį. Per televizorių išgirdome, kad sovietai puola Vilniaus televizijos bokštą. Netrukus per radiją Kaune imta organizuoti susibūrimą prie Sitkūnų radijo stoties. Žmonės buvo raginami padėti ginti radiją nuo galimo sovietų kariuomenės puolimo. Nieko nelaukę sausio 13 d. visi trys užsimetėme ant peties nedidelę radiją ir nuėjome prie minėtos stoties. Tada jau nuolatos buvo pranešama, kas vyksta aplink ir pačioje sostinėje. Kiek žinau, Kaune buvo paruošta labai gera apsauga. Daug kur stovėjo plytų prikrautos didžiulių sunkiųjų mašinų sienos. Išgirdome, kad puolamas Parlamentas, Vilniaus televizijos bokštas ir kiti objektai, žūsta žmonės... Stovėdami ten greitai gavome žinią, kad prie mūsų artėja sovietų tankai. Susiėmę už rankų laukėme, kas bus. Šiek tiek jaudulio buvo, bet per susikibusias rankas jautėsi didelis vienas kito palaikymas. Girdėjome, kad kažkur netoliese šaudo. Bet kiek pastovėję, nesulaukėme priešų. Vėliau buvo

pranešta, kad neišvedė sovietų karių su tankais į Kauną. Girdėdamas, kas vyksta Vilniuje, nieko nelaukiau ir kitą dieną grįžau į Vilnių.

J. S.: Kodėl patraukėte ten, kur pavojus? Juk ruošėtės važiuoti namo, kur buvo saugu.

V. L.: Taip norėjau ir taip reikėjo. Šiek tiek ant savęs pykau, kad iš viso iš Vilniaus išvažiuavau. Lietuvos ginti ėjo labai daug mano draugų. Vieni prie televizijos bokšto, kiti prie Parlamento. Nemažai ten buvo mūsų kraštiečių, pavyzdžiui, Valdas Sinkevičius, Justinas Malinauskas, Juozas Aleksa ir kiti. Su jais ir draugais iš Lietuvos penkias naktis budėjome prie Parlamento. Atsime nu pirmą sekmadienio naktį lauke. Kai buvo labai šalta, ėjome sušilti į Mažvydo biblioteką. Buvo deginami laužai, kurių dėmėmis prasismelkė mūsų striukės. Kaip žinia, sausio 13-ąją keliolika žmonių žuvo. Mane kalbino nešti žuvusios Loretos Asanavičiūtės karstą į Katedrą, bet paprasčiausiai neturėjau kuo apsirengti. Švarios striukės neturėjau. Tačiau dalyvavau laidotuvių ceremonijoje, ėjau su visais į Antakalnio kapines.

J. S.: Ar tą baisią sausio 13-osios naktį ir viso budėjimo metu nebuvo pavojaus gyvybei

jausmo?

V. L.: Ne, visiškai apie tai negalvojau. Manau, kad tie visi žmonės, kurie išėjo į gatves, nesuvokė, kad artėja didelė jėga ir jie gali būti užpulti. Po sausio 13-osios nuėjome su draugais į prekybos centrą, vadinamąjį univermagą, ir nusipirkome trispalvę. Vaikščiojome ją iškelę Vilniaus gatvėmis. Vieną kartą priėjome prie televizijos bokšto Konarskio gatvėje. Tuo metu stovėjo sovietų kariai, saugantys iš jo išeinančius kažkokius rusų specialistus. Vienam iš jų spyrėm į užpakalį. Drašos buvo. Nepabijojome karių, kurie ir taip mums nieko nepadarė. Tik pasižiūrėjo, ką darome.

J. S.: O kaip jautėsi Jūsų artimieji, žinodami, kad esate didelės sumaišties centre?

V. L.: Mes neturėjome ryšio. Juk telefonų nebuvo. Po visų įvykių namo grįžau tik po dviejų savaitių.

J. S.: Kaip po visko atrodė sugrįžimas į kasdienybę?

V. L.: Grįžome prie mokslų, nes buvo egzaminų laikas, bet atėjo supratimas, kad sausio 13-ąją žuvusių mirtis turėjo prasmę. Žinoma, gaila jų visų, bet matyt, turėjo būti aukos, kurių dėka į Lietuvą atėjo laisvė.

J. S.: Kokį ženklą Jūsų gyvenime paliko? Kas pasikeitė?

V. L.: Iš tikrųjų po visų įvykių jautėmės gyvenantys laisvoje Lietuvoje. Kai buvome jauni, nuo nieko nepriklausantys, neturintys vaikų, tai jautėme didžiulį pakylėjimą, džiaugsmą, kad jau viskas yra gerai. Galbūt dabar kitaip apie viską galvočiau, nes yra šeima, vaikai, kitoks atsakomybės jausmas. Natūraliai kiltų klausimas, ar tokiu atveju pasiimti su savimi sūnų ir bijoti dėl jo sveikatos ir gyvybės? O jeigu būtų maži vaikai, ar palikti namuose ir eiti į nežinią? Sunkus sprendimas kiekvienu atveju. Tada buvome jauni. Apsivilkome drabužius ir išėjome.

J. S.: Kaip manote, ar sausio 13-oji dar labiau sustiprino Lietuvos ir mūsų krašto gyventojų patriotiškus jausmus?

V. L.: Su mūsų patriotiškumu yra įdomus dalykas. Mano manymu, jis niekada nebuvo pablogėjęs. Juk mes visi nuo mažens žinojome, kas yra ta Lietuva. Atsimenu, kaip čia, Lenkijoje, buvo karo padėtis, kažkokiam savo sąsiuvinėlyje rašiau Lietuvos istoriją. Pirmame puslapyje buvo nupieštas Vytis ir Trispalvė. Tai reiškia, kad jau tada suvokiau, kad Lietuva, nėra kažokia raudona vėliava su vainikais, o graži trijų spalvų vėliava. Mano senelis per karą keleriems metams buvo netekęs savo namų. Teko trauktis į Rytus, pajauti priklausomybės skausmą brangioje Lietuvoje. Visa tai parsivežė namo ir pagal savo patirtį auginu vaikus ir anūkus. Ilgai laukė laisvos Lietuvos, kasdien klausydamas Laisvosios Europos, Vatikano, Amerikos balso radijo. Aš kitokios Lietuvos nežinojau. Kitokios nežinojo visi mūsų krašto žmonės vien senelių ir tėvų dėka.

Advento vakaras

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

*Kai vėjai išdainuos Advento vakarus
Ir kasdienybės sumaištį padengs balta tyla...
Stebėsime žvaigždės paslapties didybę,
Kuri sujungia dangų su žeme...
Ar mus pažadins dieviškas beldimas,
Ar atsiversim ATĖJIMUI?*

Advento vakaras „Lėliu Kalėda, Kalėda“ Seinų „Lietuvių namuose“ vyko 2019 m. gruodžio 15 d.

Renginių eilėmis ir sveikinimais pradėjo šio vakaro režisierė ir vedėja Angelė Bapkauskienė ir LN direktorė Onutė Nevulienė. Ant šventiško stalo jos padėjo advento vainiką (Genutės Pakutkienės nupintą iš pušų šakelių), kuriame sustatytos keturios žvakės. Apie advento vainiko ir žvakių prasmę papasakojo iš Sangrūdodos atvykusi vienuolė Regina. Keturios advento žvakės reiškia šviesos slėpinį. Kiekviena žvakė turi savo spalvą ir prasmę. Pirmoji žvakė vadinama Pranašo, arba Vilties žvake. Antroji – Betliejaus, arba Išganymo žvakė. Trečioji, rožinė, Piemenų,

Ingos Astrauskaitės nuotr.

arba Džiaugsmo, o ketvirtoji – Angelų, arba Meilės žvakė. Vėliau scenoje pasirodė beveik visi „Lietuvių namų“ kolektyvai. Buvo advento šokių ir ratelių, dainų ir giesmių, žaidimų, sekama pasaka, pasakojama apie papročius, senovės darbus ir spėjami orai. Koncerte skambėjo gražių

kalėdinių dainų ir giesmių, kurias atliko vaikų ir jaunimo vokalinis ansamblis ir „Intro“ grupė (vad. Juozas Pileckas). „Kultūvės“ teatras parodė senovinį vakarą, pademonstravo keletą senovinių darbų, papasakojo apie papročius ir orų spėjimą. Žiūrovai grožėjosi Seinų „Lietuvių namų“ vaikų ir jaunimo bei vyresniųjų šokėjų grupės „Seina“ (vad. Alina Dzimida) šokamais šokiais: rateliu su paplojimais, žaidimais „Aikit, aikit per miškus“, „Ivaro tiltas“.

Šventinę nuotaiką sukurti padėjo eglutė. Ją įvairiais šiaudų papuošalais papuošė „Žiburio“ mokyklos vaikučiai su kultūros skyriaus vadove Dalyte Astrauskiene. Šventinę Kalėdų nuotaiką papildė etnologė Nastutė Sidarienė, kuri papasakojo apie senovinius Kūčių valgius: aguonpienį, silkes, grybus, obuolius, riešutus, kompotus. Kunigui

Ingos Astrauskaitės nuotr.

Ingos Astrauskaitės nuotr.

Jaroslavui Kalinovskij pašventinus kalėdaičius ir vaišių stalą, visi renginio dalyviai sugiedojo „Sveikas, Jėzau, gimusis“, dalijosi kalėdaičiais, vieni kitiems tarė linkėjimus.

Advento vakaro „Lėliu Kalėda, Kalėda“ Seinuose rėmė Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administravimo ministerija.

Šis vakaras priminė patį pirmąjį, rengtą Seinuose, tik anuomet galbūt drąsiau ir gausiau dalyvavo žiūrovai. Aną vakarą puošė mūsų pačių kurti eglutės papuošimai iš šiaudelių. Pirmasis mūsų advento vakaras vyko 1994 metais. Jį padėjo rengti anuometinio LR konsulas Vidmantas Povilonis ir jo žmona dainininkė Veronika Povilonienė bei jos vadovaujamas etnografinis ansamblis „Blezdinga“. Tada talkino ir vietos lietuviai (puošė eglutę, ruošė vaises, raugė naminę girą). Visi kartu giedojo

Kalėdų giesmės ir dainas. Kadangi neturėjome savo patalpų, kelerius metus advento vakarai su gerbiama Veronika buvo rengiami Seinų sinagogoje, kino salėje, buvusios žydų Talmudo mokyklos salėje.

Šiomet „Lietuvių namų“ salėje vyrafo kalėdinė ir advento nuotaika. Seiniškiai, įdėję daug pastangų, gražiai atliko savus vaidmenis ir senoviniais papročiais pagražino kasmetį advento vakarą. Dalydamiesi kalėdaičiais išsakė linkėjimus vieni kitiems, savo rimtimi

netrukdė saulėgrįžos, nes adventas – tai laukimo, rimties, vilties, maldos ir susikaupimo metas prieš šv. Kalėdas. Ne veltui šis laikas vadinamas adventu, nes tai kvietimas permąstyti, išnagrinėti besibaigiančius

metus, nuveiktus darbus, susitaikyti su savimi ir artimaisiais. Tai laikas iš naujo pažinti save patį, išgyventi vidinio susikaupimo džiaugsmą, maldos, gerų darbų darymo laiką, skirtas suprasti tikrąją šv. Kalėdų prasmę, laukiant Kristaus gimimo.

Senovėje per adventą buvo verpiama, audžiama, žaidžiami žaidimai, kad kitų metų derlius būtų geresnis, namai skalsesni, su artimaisiais buvo dalijamasi meile ir supratimu.

Šią dieną rekolekcijoms Seinuose vadovavęs kunigas Valdas Paura OCD, basųjų karmelitų atgaivintojas Lietuvoje, Kauno karmelitų bažnyčios klebonas, kalbėjo: „Tai įsiklausymo ir gebėjimo išgirsti laikas“. Advento esmė – malda, pasninkas, geri darbai, atgaila. Adventas turėtų būti kiekvienam tinkamas laikas daugiau ir dažniau dėkoti, o mažiau ir rečiau reikalauti. Tai laikas atrasti naują kelią į gilesnį tikėjimą, į nuolankumą, į kantrumą, į artimo meilę, gebėjimą atleisti bei neteisti, nes Kalėdų naktį gimstantis Kristus skelbia pasauliui meilės, vilties ir tikėjimo žinią. Kunigas taip pat kalbėjo apie tiesą, kad ji yra nuoga, bet teisinga, o melas – apsilvilkęs. Tiesa būtina vadovautis kiekvienam.

Ingos Astrauskaitės nuotr.

Lankome slaugos ir sveikatos priežiūros namų globotinius

GRAŽINA KIBYŠIENĖ

*kojos sustingusios
skausmą nešiančios,
o kadais
bėgo, šoko,
vis skubėjo
rankos sudiržusios,
drebančios,
o kadais
glostė, glamonėjo
darbą ir duoną nešė
ir tik širdis
vis džiaugsmu
plakanti
ir akyse žiburėliai
dar spindi, dar nori
su viltim žvelgti į rytojų
ir tik širdis dar laukia
tavo vieno žodžio
tavo rankos paspaudimo
tavo širdies šilumos*

Gražinos Kibyšienės nuotr.

*daugiau nereikia
nei vakar, nei rytoj
dabar prisėsk,
priglausk, pabūk
dar gal žilą galvą
iš lėto paglostyk
patylėk
ir tik pabūk šalia
ir tik šiandien...
rytojaus gali nebūt...*

Gražinos Kibyšienės nuotr.

Ateina laikas... o kartais galėtų tiesiog ir neateiti. Bet ateina žmogaus gyvenime toks laikas, kai kūnas pasensta, ligos atima jėgas, kai kojos ir rankos jau mūsų nesiklauso. Tais sunkiais žmogaus gyvenimo

etapais ligoniui padeda artimieji, gydytojai, bet būna ir taip, kad artimieji jau nėra pajėgūs padėti, kai reikalinga ilgalaikė profesionali gydytojų ir medicinos seselių pagalba. Tada ieškome tokios pagalbos, tokių namų, kur dieną ir naktį būtų pasirūpinta mūsų artimaisiais.

Tokia vieta yra Seinuose – tai Slaugos ir sveikatos priežiūros namai. Juose gyvena apie trisdešimt globotinių, kuriuos visą parą prižiūri seselės ir slaugės, taip pat kasdieną juos apžiūri gydytojas. Šių namų globotinius gali lankyti artimieji, pažįstami...

Jau antrus metus Vidugirių mokyklos moksleiviai su mokytojais prieš Kalėdas lankosi Seinų slaugos ir sveikatos priežiūros namuose.

Šiais metais nuvykome gruodžio 16 dieną. Mokyklai atstovavo IV–VII klasių mokiniai ir mokytojos Irena Kalinauskienė bei Gražina Kibyšienė.

Visos Vidugirių mokyklos bendruomenės vardu septintokė Beata Aleksaitė pasveikino šių namų globotinius ir darbuotojus su artėjančiomis šv. Kalėdomis, palinkėjo sveikatos ir džiaugsmo.

Su sveikinimais nuvežėme kalėdinių meduolių, kuriuos patys vaikai papuošė, eglutę, kalėdinį stalo vainiką. Moksleiviai pagiedojo kelias kalėdines giesmes, o Jonas Kalinauskas ir Sandra Pakuckaitė pagrojo akordeonais. Po to mokiniai ligoniams įteikė pačių paruoštų kalėdinių dovanėlių. Slaugos namų direktorė padėkojo už apsilankymą, pavaišino mokinius saldainiais – šokoladiniais Kalėdų Seneliais.

Džiaugiamės, kad nors trumpą valandėlę galėjome praskaidrinti ligonių sunkią kasdienybę ir pasidalyti artėjančių Kalėdų nuotaika. Jautėme slaugos namų globotinių nuoširdumą, užkalbinus vieną ar kitą, jų akyse atsiradavo spindulių, veidą papuošdavo šypsena.

Vidugirių mokyklos moksleiviai viešėjo Lietuvos Respublikos konsulate Seinuose

GRAŽINA KIBYŠIENĖ

Gruodžio 16 d. Vidugirių mokyklos IV–VII klasių mokiniai su mokytojomis Irena Kalinauskiene ir Gražina Kibyšiene lankėsi Lietuvos Respublikos konsulate Seinuose. Mus pasitiko Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose darbuotojai ir ambasadorė Izolda Bričkovskienė. Konsulato vadovę pasveikinome su artėjančiomis Kalėdomis ir įteikėme rankų darbo eglutę bei mokinių papuoštų kalėdinių meduoliukų. Konsulate moksleivių laukė daug malonių staigmenų. Pirmiausia jie papuošė Kalėdų eglutę.

Vėliau ambasadorė pakvietė pasivaikinti kūčiukais, saldainiais ir labai skaniais lietuviškais sūreliais. Ambasadorė įdomiai papasakojo apie diplomato darbą, apie šalis, kuriose anksčiau dirbo. Sužinojome, kad Lietuvos konsulas – tai Lietuvos Respublikos teritorija kitoje šalyje. Galėjome atsisėsti ir nusifotografuoti ambasadorės kėdėje.

Visi šiltai dėkojame ambasadori Izoldai Bričkovskienei už kvietimą ir labai džiaugiamės, kad galėjome svečiuotis Lietuvos Respublikos konsulate Seinuose.

Jono Liaukevičiaus prisiminimai

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Tęsinys.

Pradžia 2019 m. „Aušros“ 24 nr.

Da gyvendamas Dusnyčioj, pamačiau prieg Krasnagrūdės mokyklos stacymo, tynajus statė gerai, cik cimentų vogė, tode fundamentai nekoki. Mokino lenkiškai, ale visi ir tep šnekėj lietuviškai, ba kitap nemokėj niekas. Mylėjau vaidinimus, jau kap ketvirtan skyrium buvau, tai gavau rolį ir vaidinau, paskui suaugis tai kareivį vaidinau su Petru Budzeiku, Algirdu Pakutku, Juozu Grigucu buvom persirangė an karaivių. Neskvolinu, ale turėjau gerų pomeci, ba ne sykį reikėj graita išmoke rolį. Man ėjos, ba ir visų kitų pamydavau roles, ot gerų galvų tadu turėjau. Ba visų roles mokėjau atmintinai. Dainuoc pacikdavo tepgi, o vaidinau prieg Gedimino Kraužlio ir Algirdo Skripkos, toki lietuviški tipiški vaidinimai būdavo.

Dzieduliai

Tai jo tėvas rado moterį, pipiršo panų iš Lietuvos, tadu gi rubežo nebuvo. Mano dziedulis – Tamošius Liaukevičius, o močiutė, Tamošiaus žmona – Teresė Armanavičiūtė iš Kūčiūnų, šita močiutė nugyveno gražus ir ylgus 105 metus. Mirė pas savo sūnų, o mano tėvų Pranų, tadu jau gyveno Sainuose medzinianami palei Sainos upį, mano mama, o Prano žmona (Marijona Bulevičiūtė). Tėvai Pranas ir Marijona Bulevičiūtė Liaukevičiai turėj du sūnus: mani, Jonų, ir Juozų. Ba Dusnyčioj parsidavėm, mes su broliu statėmės savo namus Sainuosa, o tėvai gatavų medzinį namelį pirkosi.

Mano tėvas Pranas Liaukevičius buvo piršliu, kap kaimynas Česius

Pinkevičius ženijos su Onu Kliučinykiūti iš Skarkiškių, o svocia – Ona Zubavičiene, tepgi iš Skarkiškių.

Vestuvės

Kap seniau vestuves darė, tai važiau pirmiausia arkliais, brikeliu, vežimėliu padabytu ir arkliai inpuošci. Da turiu nuotraukoj, kap in šliūbų Sainuose važiuom. Aš – Jonas Liaukevičius su kaimyni Vitaliju Vilkelij, o kitu indabytu brikeliu jos brolis Vitas Vilkelis su Aldute Petruškevičiūte. Sykiu dzvigubas šliūbas Seinų bažnyčioj.

Muzikantų seniau daug neraikėj, galėj ir vienas cielų čės pagraic, mu miem vestuvėse tai armonikierius grojo Vitas Jančiulis iš Žagarių, paskui jis gyveno Bubeliuose.

*Tekėk, tekėk, saule,
žmonių darbu
su gyvių ir paukščių vardais,
savo gražiam veide.
Riedėk, riedėk, saule,
visad smagi ir laiminga,
ir suprantama visiems –
kaip kalba. (M. Martinaitis)*

JUOZAS SKRIPKA IŠ DUSNYČIOS
PORINA:

Su savu paprastu šnekėjimu langva ir net langviausia gyvenc, nu ir savu šnektu ir poterauc langviausia ir smagiausia visur...Nu gražu kap gražiai lietuviškai šneka, ale man langviausia tai kap šnekam kasdien tep dzūkiškai. Da geriausia kap iš viso žmonės gerai su savim gyvena, nesbara. Va nuo visadu Dusnyčia su Žagariais gerai draugavo. Mano tėvas Mikas vis porino, kad kap savam kaimi gražiausios mergos tep gražiausios ir nēr ko toliau ieškoc. Jis kap sykis žanijosi su Aneli (mano būsimu mamu) Petruškevičiūti beveik iš kaiminystės. Anelku jų vadinzo kap kas nepaciko, o kap gerai tai Aneliuki arba Anelkuti. Pirmiau labai draugiški kaimynai, ba cikrai kap kaimas tai ir visi giminės, ba nuo seniai tarp savį žanijosi, kap cik vakarėliai, tai cik sukėsi apie savo kaimo mergas ir pilniavojo kad kas jų in kitų kaimų nenuviliotų. Va kad

Su saviškiais (pirmas iš kairės – Jonas Liaukevičius)

Anelės ir Jono Liaukevičių auksinės vestuvės

ateina kici in vakarėlius, tai nieko, primerkdavo akį, net dzaugėsi, kad ateina iš kitų kaimų, ale neduok Dzie katris pakalbis ne savo kaimo mergų, mergelį, tai tuoj broliai ar draugai sustara ir inmuša tokį bernų, nežiūrėj ar vasara ar žiema, cik sciklai troboj skambėj. Griebė nuo vežimo branktų ar iš tvoros, kad ir štakietų išsitraukį ir mušėsi. Va net buvo posakis – „o sakyc, jau kap mušėsi tai geras vakarėlis, geras šokis“, o jei nesimušė, tai jau menkas šokis, arba nebuvo iš kitų kaimų bernų. Paskui dusnyčio-kai labai susdraugavo su Žagarais tai mainėsi ir marcom ir žantais. O kap draugavo kaimynai, tai va papasakotau, kap mano tėvas Mikas Skripka iš Dusnyčios susdraugavo su Antanavičiu iš Žagarių. Sakė vis geriausia tai prie stalo, ale kad namie tai bobos bara, tai sustarė nieko niekam nesakį Sainuosa, va nebi in turgelį abudu, tį kap vienas sau, kitas savo taku ir keliu nusigavo, cik paskui tį, kap susicikį, gerai abudu nugėrį sako, kap ca grįšim namo. Sumisno taksi

užsisakyc, o tį vairuotojas da girtesnis už juos, ale sako – nesbijokit, vyrai, aš jus parvešiu. Ir vežė. Cik veža, veža, vyrai acitokėja po geros valandos ir žiūro, kad vė Sainuosa, ir net barasi, sakydami – nu kap tu ca važiavai tep ilgai, kokį ca ratų apsukei, tep sukei kap tas arklys su vienu pavadzu ar intemp-tu vadeli, kap ca mes iš tokio miestelio negalim išvažiuoc, nakcis mus užpuls graita, vešk namo in Dusnyčių ir Žagarus. Nu ir vė vežė. O jie pasicikėjį primigo, ale ir vė cik ratu apie Sainus apvažiavo ir netoli tos vietos sustojo, ba sako – vyrukai, ropas ar benzinas baigėsi, o šiandie jau nenupirksiu, jau lipkit. Nu kų daris – turėjo išlipc.

Ale Mociejus prisminė, kad gi turėtų kuom važiuoc, ir sako – kaimynėl, kappgi, kad aš turiu kuom važiuoc, va prisminiau, kap biskį prasblaiviau, nu ir tavi parvešiu, kur tu an nakcis ca liksi. Nu ir aina abudu. Jau tėvas Mikas misna ramiai grįš namo, tai nor Anelkutė nesbars, ale inaina in vienų bromukį, ką Griškų Feliksas kadais iš Sainų žydelio buvo nuspirkis gražų medzinį trobelkų, inaina in tų bromukį, ima savo dzviracį ir sako – sėsk, kaimyne, kap žadėjau, tep parvešiu. O Mikas akis trina ir sako – ar aš gerai matau, ca gi dzviracis, as misnau, kad mašinu ar nor vežimu veši, o ne an dzviraco... Kap tu mani pavežysi??? O šitas nenuslaidza. – Nu aš tai laikausi žodzo, kap žadėjau, tep padarysiu, jei sakiau parvešiu, tai parvešiu, kad ir an sliedo, nu ir abudu prsrėmį dzviraco aina per ciltelį, kad išaic an Žagarų kelio, ir vienas tep, kitas kitap, o Mociejus – lipk ir važiuojam, nepaliksiu tavį vieno. Nu ir an rėmo usisodzino, ir važiuoja. Ale kap pasplentojo akmenukas, kap

virto abudu in pakelį, ir guli. Kol isikepurnojo, tai vė geras pusvalandzis nuvėjo, žames nusikratė, tai jau valandukė nuvėjo. Tai kol namo prisikapstė, tai visai rytas švisc pradėjo. Nu o bobos, kad jas kur – iš akių aina: – Langus pražiūrėjau –, sakė viena ir kita, nei pinigų nei vyrų, kur jus nagla nešiojo...

O mūs tėvas buvo tokių duobį prieg namų išsikasis, tį turėjo stacycis, tai primiršo tai ar neinsivers in tų duobį, cik keberiošk ir nēr jo, tai kol isikepurnijo, tai visas žamėtas trobon inajo, o mama ir klausia – kiba kapuose ar iš kokios duobės išlindai, ar žamės užbėrė, nor aplinkui jokių kalnų nėra, kur buvai, ir kur buvai, o tas cik žaukcioja – vemc noriu... mama sako: akšį, bulvės kiaulėm iššuto. Nuėmus kacilo dugnų pastatė tėvų an sciprausių garų, kad pratrazvėtų. O jis nabagas vos kvapų atgauna ir rėkia – kū tu, nori mani uždusyc, jau raudonas kap barščis, oro man brokas. Ale kap isivėmė, langviau pasdarė, ir nuog to česo daugiau negėrė ir miestan su kitais nesusidėjo, cik pats savo padvadu ar ir dzviracu sukė...

Popeliai Dusnyčioje

Juozas Popelis atėj nuog Berznyko in Dusnyčių, nemokėj lietuviškai, o paskui pramoko. Buvo žanotas su Liaukevičienės sasari Bulevičiūti Onu, irgi iš Dusnyčios. Juozo ir Onos Popelių vaikai: vyriausias mirė mažas, paskui buvo Juozas, Genė, Ona, Adelė, Vacus, Stasė. Juozas Popelis (Juozo sūnus) vedė jauniausių iš sesių – Anelį Liaukevičiūtį, Prano Liaukevičiaus sesį. Sainuose gyveno prie miško, jau miris. Genė Popelių – siuvėja visų gyvenimų. Tapusi Čeropskiene gyveno Sainuose, o laimėjus žalių kortų prieš 30 metų apsgyveno Amerikoj. Ona ištekėjus už Stasio Jakubausko Žagariuose. Vacius Popelis liko tėviškėj Dusnyčioj. Vedė Antanavičiūtį iš Žagarų. Jų tėvas Popelis ataj in Dusnyčių iš Berznyko, kap ir kaimynystėj Paškevičius, tadu du buvo lenkai Dusnyčioj, ale abudu išmoko lietuviškai.

Fribūro universiteto lietuvių studentų draugija „Rūta“ 1899–1915 m.

ALGIMANTAS KATILIUS

XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje nemažai jaunuolių iš Lietuvos išvykdavo studijuoti į Vakarų Europą. Studijuoti vykdavo ne tik pasauliečiai studentai, bet ir dvasininkai. Studijos Vakaruose suteikdavo platesnes galimybes lavintis, nei tai buvo galima pasiekti Rusijos imperijos universitetuose ir kitose aukštosiose mokyklose. Dvasininkams studijas užsienyje sunkino ta aplinkybė, kad Rusijos imperinė valdžia neleido oficialiai išvykti studijuoti. Liko vienas kelias vykti slapta. Tuo dvasininkai naudojosi. Fribūro universitetas buvo patogi vieta tokioms studijoms, nes studentai galėjo studijuoti prisidengdami slapyvardžiais. Pirmaisiais metais Fribūre dauguma studentų lietuvių buvo dvasininkai (ypač iš Seinų vyskupijos).

Iš pradžių Fribūro universiteto lietuviai studentai dalyvavo bendrų su lenkais draugijų veikloje. Tačiau dėl tautinių nesutarimų (motyvų), tai truko neilgai. „Rūtos“ draugiją kurti studentus kunigus paskatino į Fribūrą studijuoti iš Ciuricho atvykęs pasaulietis Juozas Petrulis. Fribūro universiteto lietuvių studentų draugija įkurta 1899 m. gegužės 7 d. Draugiją įkūrė Fribūro universiteto studentai Kazimieras Jurgis Matulaitis (Daugirdas), Juozapas Stankevičius (Montvidas), Jonas Naujokas (Norvidas), Modro (pavardė neaiški), Griauža (neaišku, pavardė ar slapyvardis) ir Juozas Petrulis. Juos galima laikyti „Rūtos“ draugijos signatarais. Apie „Rūtos“ draugijos

pirmųjų metų veiklą žinoma iš pačių studentų rašytos „Rūtos“ draugijos kronikos, kuri apima 1899–1907 m. laikotarpį. Kronikos rašymui vadovavo istorijos studentas Jonas Totoraitis (Norus). Rašydami kroniką studentai stengėsi parodyti ne tik draugijos gyvenimą (pvz., referatų ir straipsnių rašymą, lietuviškų laikraščių prenumeratą, bibliotekos komplektavimą), bet aptarti Lietuvos vidaus gyvenimą (pvz., rinkimus į dūmą) bei užsienio lietuvių problemas (pvz., lietuvių parapijos steigimą Londone). Be jau minėtų draugijos narių, galima paminėti tokius veiklesnius draugijos pirmųjų metų veikėjus: būsimus vyskupus Jurgį Matulaitį ir Pranciškų Būčį, kunigus Joną Totoraitį, Antaną Civinską, Motiejų Gustaitį, Vincen tą Vizgirdą ir kitus.

Nors skirtumai tarp lietuvių ir lenkų jau buvo išryškėję, bet lietuvius ir lenkus studentus dar jungė istoriniai ir kultūriniai saitai. Tai matyti iš pačių studentų požiūrio į Lietuvos ir Lenkijos santykius ir bandymus užmegzti kontaktus su lenkų emigracijos politiniais veikėjais (išskyrus pokalbius, šie ryšiai toliau nenuėjo). Jurgis Matulaitis ir Pranciškų Būčys lietuvius ir lenkus matė kaip neišskiriamas tautas, kurias jungė bendroji istorija. Fribūro universiteto studentai taip pat įdomiai žvelgė į Lietuvos nepriklausomybės klausimą. „Rūtos“ draugijos nariai dar negalvojo apie politinę Lietuvos laisvę, jiems svarbiau buvo tautos kultūrinis darbas. Emocingai tuos lietuvių ir lenkų istorinius ir

kultūrinius ryšius išsakė palaimintasis J. Matulaitis. Štai ištrauka iš jo sakytos kalbos: *„Mieli Brolei! Argi galit už piktą laikytie mums jauniems kunigams, kad mes šendien stengiamės po penkių šimtų metų parupyti savo žmonems jų prigimtoje kalboje katekizmą; ar galit kaltit mus inteligentus, kad norime apšviest tą artoją, kurio prakaitu ir darbu mokslą išejome; ar tai nuodeme, kad mes ruošemes apie labą tų žmonių, iš kurių mes kilę; kad jiems vargą vargti padedam, kad į juos jujų ir mus prigimta kalba prakalbame?.. Argi galit tą parodyti atskalumystę, skirimusi, šalinimusi no lenkų? Brolei! Tik jus mylit tą pilką sermegą, ka mus maitina; tik jus žinot, ką mes jei kalti – ten mus syla ir stiprybe. – Argi tai galimas daigtas net ir kalbeti apie koki nors skyrimąši! Skyrimas negalimas! Aplinkybes mus į kruvą suvede, liuosas noras suvienijo, istoria surišo, o šimtai metu į vien sujunge; o bedos vargai su geležies pančiais mus surakino ir sukale. Eik! Kas stengiasi juos sulaužit? – Mus tevai išvien už liuosybę galvas gulde, išvien kraują liejo. Eik! Kad nori! Surink po Lietuvą ir Lenkų žemę kaip plati tuos kaulus, ka no amžiu ilsis! – ir išskirstik juosius. Eik! Surink po lašą ta kraują, ka mus senei prosenei iš vien už savo tevyne upeliais liejo! ir išskirstik jįjį: čia tai tavo Lenke, o čia tai tavo Lietuvi. – O tada galėsi atskirt Lietuvius no Lenkų! Tada perskirsi abi tauti! Per amžius gereme mes, Brolelei iš vienos taures saldumus ir čiamiarius ir negaliu ne gerti, – Taigi ir gerkim. Tegyvuoja vienybe.“* (Algimantas Katilius, Fribūro universiteto lietuvių

studentų „Rūtos“ draugijos kronika // Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis, t. 39, Vilnius, 2016, p. 256).

1907–1915 m. laikotarpiu Fribūro universitete padaugėjo studentų iš Lietuvos, tarp jų buvo daugiau pasauliečių. Svarbu tai, jog ėmė pasitaikyti ir moterų studenčių (O. Valaitytė). Tiesa, pirmoji moteris, atvykusi studijuoti į Fribūro universitetą, buvo Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Raganą, kuri 1905–1907 m. studijavo Ciuricho ir Fribūro universitetuose. Ji buvo ir „Rūtos“ narė. Be to, Rusijos imperijos valdžios požiūris į kunigų studijas užsienio universitetuose pasidarė liberalesnis. Jie jau buvo išleidžiami oficialiai. Šiuo leidimu pasinaudojo nemažai dvasininkų iš Lietuvos.

Kalbėti apie „Rūtos“ draugijos veiklą šiuo laikotarpiu šiek tiek sunkina ta aplinkybė, kad nuo 1907 iki 1909 m. nėra išlikusių draugijos protokolų ir taip pat nežinomas kronikos likimas, nors ją, atrodo, studentai rašė. Apie asmenis, tuo metu veikusius „Rūtos“ draugijoje, galima sužinoti iš Petro Radzevičiaus publikacijos „Ateities“ žurnale. Iš čia matyti, kad 1908 ir 1909 m. į draugiją įstojo dvylika asmenų, iš kurių galima paminėti vėliau Lietuvos gyvenime pasižymėjusius asmenis: vyskupą Vincentą Borisevičių, profesorių Blažiejų Česnį, bankininką Juozapą Vailokaitį.

Vėlesnę „Rūtos“ draugijos veiklą galima aptarti išsamiau, nes yra išlikę „Rūtos“ draugijos posėdžių protokolai. Šio laikotarpio susirinkimų protokoluose randama daug mažiau svarstyty klausimų, kurie būtų svarbūs platesniam Lietuvos visuomenės gyvenimo kontekstui. Svarstyti įprasti, draugijos gyvenimui svarbūs klausimai: referatų skaitymas ir jų aptarimas, straipsnių siuntimas laikraščių redakcijoms, laikraščių prenumerata, bibliotekos kaupimas ir jos tvarkymas, santykiai

su studentais lenkais, švenčių švenimas ir panašūs klausimai. Galima paminėti šiuos žymesnius narius: Vladislovą Dzimidavičių-Daumantą, Juozapą Purickį, Antaną Steponavičių, Leoną Bistrą, Antaną Maliauskį, Ignatą Česaitį, Vincentą Kulikauską (buvo marijonų novicijus). Draugijai pirmininkavo Blažiejus Česnys, Antanas Dailidė, Nikodemus Raštutis, Juozapas Purickis, Vladislovas Dzimidavičius-Daumantas.

Tačiau pats svarbiausias 1907–1915 m. laikotarpio lietuvių studentų darbas – tai tarpuniversitetinės „Lietuvių katalikų studentų sąjungos“ įkūrimas ir laikraščio, skirto besimokančiam jaunimui, išleidimas. Apie būsimą laikraštį vienas jo organizatorių Leveno universiteto studentas Pranciškus Kuraitis laiške Aleksandrui Dambrauskui-Jakštui rašė: *„Reikia šį dalyką plačiau persvarstinti; turime su kitais draugais, įpač su svietiškais studentais pasitarti, kad kaip reikiant eity mokslievių laikraštis, turi jis būti pačios mokslievių vedamas ir pačios mokslievių pirmučiausiai rašliaviškai palaikomas. Dėlei įvairių aplinkybių toji redakcija negali būti užsienyje, bet turi būti Rusijos ribose. /.../ Tuo tarpu aišku, kad nė kun. M. Vaitkus, nė kitas koks kunigas negali būti tinkamu mokslievių laikraščio redaktorium. Gaila būtų ir laiko ir truso ir pinigų, nes pasisekimo neturėtų; taip bent prieina spręsti nusiziūrėjus į mūsų mokslievių psichologiją, atmosferą ir turint omenėje kitų tautų panašių bandymų istoriją“*. (Vilniaus universiteto bibliotekos rankraštynas, f. 1-E20, laiškas 4).

Pirmiausia aukštosiose mokyklose studijuojančio jaunimo organizavimu susirūpino Leveno (Belgija) universiteto studentai lietuviai. Šiame universitete 1909 m. rudenį aptinkame nemažą kunigų studentų būrelį, kurie tais pačiais metais subūrė draugiją „Lietuva“. Šios draugijos nariai ėmėsi organizuoti tarpuniversitetinę studentų draugiją. Į naujai kuriamą

draugiją buvo įtraukti ne tik užsienio universitetuose studijuojantys jaunuoliai, bet ir Rusijos aukštųjų mokyklų studentai. Studentų draugijos organizavimo darbuose aktyviai dalyvavo ir Fribūro „Rūtos“ draugijos nariai. Draugijos organizavimas vyko susirašinėjimo būdu. Susirašinėjant laiškais nustatyta, kas prisideda prie steigiamos Sąjungos, išrinkta vieta valdybai, parinkti būsimos valdybos nariai. Fribūro lietuvių studentų draugija „Rūta“ klausimą apie prisidėjimą prie steigiamos „Lietuvių katalikų studentų sąjungos“ savo susirinkime svarstė 1909 m. gruodžio 5 d. Susirinkime perskaitytas kvietimas prisidėti prie Sąjungos ir jos įstatatai. Galima priminti, kad „Lietuvių katalikų studentų sąjungos“ įkūrimo data laikoma ateitininkų sąjungos įkūrimo data.

„Rūtos“ draugijos vardą keisti pasiūlė V. Dzimavičius-Daumantas. Vardas turėjo būti keičiamas, kaip rašoma 1915 m. lapkričio 7 d. susirinkimo protokole, į *„svetimtaučiams turintį daugiau prasmės, o lietuviams darantį, ypač dabartiniams svarbiais laikais reklamą“*. Pritardamas vardo keitimui A. Steponavičius kalbėjo daug ir karštai ir pridūrė *„kad jeigu vardas nebus pakeistas dabar, tai tikrai iš apsileidimo, nes valanda, svarbi valanda, išmušusi. Lietuvių draugija, kurios tikslas dabar su aplinkybių bėgiuimi kur kas labiau praplėtojo, turi sau ir tinkamą garsų vardą turėti“*. „Rūtos“ draugijos pavadinimas į „Lituania“ dviejų trečdalių balsų dauguma pakeistas 1915 m. lapkričio 9 d. susirinkime. Prasidėjo naujas etapas draugijos gyvenime.

Trumpai pažvelgus į „Rūtos“ šešiolikos metų istoriją galima konstatuoti, kad ši draugija buvo viena pirmųjų lietuvių studentų užsienyje draugija. Jos veikla glaudžiai susijusi su studentų siekiu išlaikyti savo tautinį, kultūrinį ir pasaulėžiūrinį identitetą ir geriau intelektualiai pasirengti darbui Lietuvoje.

Tyrimas atskleidė atvykstančių į Lietuvą turistų portretus

Kinijos ir Japonijos turistai į Lietuvą vyksta norėdami pažinti šalies kultūrą ir pasigrožėti gamta, JAV gyventojai itin teigiamai vertina lankantis išbandytas veiklas, o paprastas susisiekimasis ir žemas nusikalstamumo lygis didžiąjai daliai į Lietuvą atvykusių keliautojų yra vieni svarbiausių kriterijų renkantis mūsų šalį kelionei.

Šias tendencijas atskleidė nacionalinės turizmo skatinimo agentūros „Keliauk Lietuvoje“ ir rinkos tyrimų bendrovių „Eurotela“ ir Rinkos tyrimų centro atliktas tyrimas „Lietuvą lankusių turistų profiliai: 16 rinkų tyrimas“.

Buvo apklaustas 3681 užsienio turistai iš 16 šalių. Tyrimo dalyviai suskirstyti į tris skirtingas kategorijas: verslo, laisvalaikio ir sveikatos keliautojus. Apklausoje jų prašyta įvardyti, kodėl atvyko į Lietuvą, su kuo drauge keliavo, kaip organizavo viešnagę, kokias veiklas išbandė, kaip vertina kelionę ir kitas su vizitu susijusias detales.

Tai didžiausios imties tokio pobūdžio tyrimas, vykdytas Lietuvoje. Pastarąjį kartą užsienio turistų profilį apžvelgęs tyrimas atliktas 2015 metais. Valstybinio turizmo departamento iniciatyva – jame dalyvavo 1004 respondentai.

TIPINIS TURISTAS – ATSKRENDA, PLANUOJA LAIKĄ SAVARANKIŠKAI

Tyrimo rezultatai rodo, kad didesnę dalis apklaustųjų (69 proc.) kelionės

taškus dėliojo savarankiškai, grupinius turus rinkosi 12 proc., o individualius – 11 proc. Absoliuti dauguma apklaustųjų (79 proc.) į Lietuvą atskrido lėktuvu. Daugiau nei pusė apklaustųjų nakvynei rinkosi viešbučius (61 proc.), antra pagal populiarumą nakvynės vieta buvo nuomojamas būstas – „Airbnb“ apartamentai, privačių asmenų siūlomi butai ir pan. (18 proc.).

ATVYKTI SKATINA GAMTA IR VIETOS VIRTUVĖ

Kaip rodo tyrimo rezultatai, į Lietuvą atvykusiems turistams, renkant kelionę, svarbiausia buvo pažinti vietos gamtą ir kultūrą (3,7 balo iš 5) bei paragauti lietuviško maisto ir gėrimų (3,4 balo). Tai atsispindi ir apklaustųjų įvardytose veiklose, kuriomis šie užsiėmė vizito metu: 84 proc. išbandė vietos virtuvę, 74 proc. viešėjo lankytinose ar turistinėse vietose, 72 proc. aplankė parkus ar kitus gamtos objektus.

Šalies gamta didžiausią įspūdį paliko keliautojams iš tolimų šalių, ypač – turistams iš Izraelio, kurie gamtą įvertino 4,5 balo iš 5, bei keliautojams iš JAV, kurie vietos gamtą įvertino 4,4 balo.

Gastronomijos atradimai didžiausią įspūdį paliko vokiečiams ir lenkams (4,3 balo), religinės vietos itin patiko svečiams iš JAV (4,3) bei japonams ir kinams (4,2).

Prasčiausiai užsienio turistų nuomone įvertintos veiklos, susijusios su aktyviomis pramogomis (3,6 balo), apsilankymai SPA, grožio ir

sveikatingumo centruose (3,7).

LIETUVA – NE TARPINĖ STOTELĖ

Bendras šalies vertinimas – itin teigiamas: 4 iš 5 apklaustųjų tikina į Lietuvą norėsiantys sugrįžti. 94 proc. teigė, kad jų bendrasis įspūdis apie kelionę yra geras, 90 proc. respondentų aplankyti Lietuvą rekomenduotų savo draugams ar šeimos nariams, o 87 proc. kelionę įvardijo kaip pateisinusią turėtus lūkesčius.

Kaip rodo tyrimo rezultatai, užsienio turistams Lietuva – dažniau pagrindinė kelionės kryptis nei tarpinė stotelė: 73 proc. apklaustųjų kelionės metu neaplanke jokių kitų šalių. Kartu kitas šalis lankiusieji dažniausiai teigė, kad dar vyko į Latviją (50 proc.) ir Estiją (33 proc.).

APIE TYRIMĄ

Apklausa vykdyta 2019 metais rugpjūčio 20 – rugsėjo 10 dienomis, vasaros ir rudens sezonų sandūroje. Užsienio turistai apklausti tiesiogiai 35 vietose Vilniuje, Palangoje, Klaipėdoje, Kaune, Druskininkuose, Šiauliuose, Birštone, Nidoje, Anykščiuose ir Ignalinoje. Tyrimo dalyvavo turistai iš Belgijos, Kinijos, Danijos, Estijos, Suomijos, Prancūzijos, Vokietijos, Izraelio, Italijos, Japonijos, Latvijos, Norvegijos, Lenkijos, Švedijos, Jungtinės Karalystės ir JAV. 33 proc. apklaustųjų buvo dalykiniai keliautojai, į Lietuvą atvykę profesiniais ar darbo tikslais, 4 proc. – sveikatos, 63 proc. – laisvalaikio keliautojai.

Lietuvos žiniasklaida

2019-12-28–2020-01-07

Įprasta, kad metų sandūroje žiniasklaidoje vertinami praėję šalies politiniai, ekonominiai, kultūriniai įvykiai, bandoma prognozuoti, kas Lietuvos laukia ateinančiais metais.

Kokie buvo 2019-ieji Lietuvos politikoje? Apie tai portale alfa.lt kalbėjosi žurnalistas Rimvydas Paleckis ir Mykolo Romerio universiteto politologė Rima Urbonaitė, kurios nuomone, svarbiausias 2019 m. Lietuvos politikos įvykis buvo treji vykę rinkimai. Nors visuomenė juos traktavo skirtingai – daugiau dėmesio skyrė Prezidento, o mažiau – Europos Parlamento ir savivaldos rinkimams, būtent pastarieji parodo tam tikras šių metų tendencijas. Viena jų – vis didėjantis rinkėjų noras rinkti „ne politikus“.

Su „ne politikų“ rinkimu susijęs reiškinys – vis labiau stiprėjanti politinių partijų devalvacija. R. Urbonaitė įsitikinusi, kad šie metai taip pat pasižymėjo tuo, kad partijos, užuot stiprėjusios, byrėjo ir silpnėjo. Bloga žinia ta, kad galimų prošvaisčių sprendžiant šią problemą nėra, o dabartiniai bandymai nuleisti rinkimų kartelę ją dar labiau pagilins.

„Bet klausimas ir yra – ar užtenka patekti į Seimą, ar tu nori kažką jame dar padaryti“, – teigė R. Urbonaitė.

Jau pusę metų turime naują Prezidentą Gitaną Nausėdą, todėl jau galima įžvelgti tam tikrų skirtumų tarp jo ir buvusios Prezidentės Daliaus Grybauskaitės. Kokie jie?, – laidoje klausta politologės.

– Pirmiausia, G. Nausėdos bendravimo stilius yra visiškai kitoks. Jis labai daug laiko skiria bendravimui

su žiniasklaida. D. Grybauskaitės bendravimas su žiniasklaida buvo labai rezervuotas, ir aš visą laiką maniau, kad tai vis dėlto yra vienas iš minusų, – sakė politologė.

– Tačiau ar aktyvus bendravimas visada yra gerai?

R. Urbonaitė buvo tos nuomonės, jog tikrai nereikia perspausti, tačiau ir nuolatinis tylėjimas tikrai nėra gerai – reikalingas tam tikras balansas.

„Reikia galvoti, kaip rasti balansą, kad nebūtum kaip D. Grybauskaitė, bet, iš kitos pusės, kad tik nebūtum tas prezidentas, kuris daug kalba, bet, prireikus išgryninti kokias mintis iš to pokalbio, tampa nebe taip paprasta“, – svarstė pašnekovė.

R. Urbonaitė pasigedo greitesnės naujojo Prezidento reakcijos į kai kuriuos Vyriausybės, konkrečiau – kai kurių ministrų, veiksmus ir stebėjosi kai kuriomis mokestinėmis jo iniciatyvomis, tačiau pabrėžė, jog šalies vadovas dar ieško savo vaidmens vidaus politikoje, todėl norint deramai įvertinti G. Nausėdos darbą, reikėtų dar palaukti.

Portalas lrt.lt pateikė Seimo narių atsakymus apie 2019 m. ir prognozes 2020 metams naujienų agentūrai ELTA. Jų nuomone, visus metus politinė darbotvarkė buvo įtempta, nes vyko treji rinkimai, tačiau šaliai pavyko išlaikyti politinį stabilumą.

„2019 metai – jeigu politiniu aspektu – sudėtingi, atnešę daug chaoso, nesuprantamų žingsnių ir veiksmų. To pasekmės, kad žmonės visai prarado pasitikėjimą valdžia, Vyriausybe, kitomis institucijomis. Dar labiau nusmuko Seimo reitingai. Visi metai buvo tarsi nusišnekėjimų lavina iš valdančiųjų tribūnos – tai mes jau išeisim iš valdžios, tai

mes jau laimėjome visus rinkimus, tai mes taip nesakėm. Tarsi čia – ne Seimas, ne Vyriausybė, o kažkoks nelabai blaivių žmonių klubas“, – kalbėjo socialdemokratas Algimantas Salamakinas.

„Norėtuši, kad 2020 m., minėdami Nepriklausomybės 30-metį, suvoktume, jog Lietuva pasiekė tikrai daug: gyvename, lyginant su praeitimi, geriau nei anksčiau, o naujiems iššūkiams esame pasirengę.

Žinoma, tai nereiškia, kad pasiekėme tobulybę, bet norėtuši, kad siekdami Gerovės valstybės, šalindami trūkumus nesukurtume naujų, kad mūsų visuomenės emocinis laukas būtų giedresnis, jaustumės vieni kitiems reikalingi, o ne supriešinti, smulkmenos nebūtų sureikšminamos ir jos neužgožtų esminių reikalų, o reakcijos į jas – santūresnės“, – apie ateitį šnekėjo Irena Šiaulienė.

Naujienų agentūra BNS apie svarbiausius 2019 metų įvykius paklausė 30 Lietuvos žurnalistų, dirbančių įvairiose žiniasklaidos priemonėse.

Jų nuomone, svarbiausias metų įvykis – G. Nausėdos pergalė Prezidento rinkimuose.

Į svarbiausių įvykių penketuką taip pat pateko gaisras Alytuje, lietuvių triumfas Venecijos šiuolaikinio meno bienalėje, teisėjų korupcijos tyrimas ir nuosprendis Sausio 13-osios byloje. Prezidento rinkimus prie svarbiausių įvykių penketuko priskyre 24 žurnalistai, savaitę trukusį gaisrą Alytaus padangų perdirbimo gamykloje – 15, „Auksinio liūto“ apdovanojimą Venecijos šiuolaikinio meno bienalėje ir teisėjų kyšininkavimo bylą – po 13, nuosprendį Sausio 13-osios byloje – dešimt žurnalistų.

Antrąjį Lietuvos įvykių penketuką sudarė Lietuvos, Rusijos ir Norvegijos „šnipų mainai“, diskusijos dėl karininko Jono Noreikos atminimo lentelės, 1863–1864 metų sukilėlių palaikų perlaidojimas, savivaldybių tarybų rinkimai ir individualaus konstitucinio skundo įteisinimas.

Rinkos ir viešosios nuomonės tyrimų kompanija „Baltijos tyrimai“ 27 kartą rinko Metų žmogų. Anot „Lietuvos ryto“ dienraščio, jokie žygdarbiai nepadės: Metų žmogumi renkami vien šalies vadovai. Ne išimtis – ir šiemet. Juo tapo G. Nausėda, antrąją ir trečiąją vietas užėmė buvę šalies vadovai D. Grybauskaitė ir V. Adamkus, tiesa, atsilikę nuo G. Nausėdos labai daug.

„Šalia valstybės lyderių – ir Alytaus meras. Apklausoje aukšta ketvirtoji vieta skirta Alytaus miesto merui Nerijui Cesiuliui. Daugeliui šalies gyventojų, matyt, didelį įspūdį padarė jo aktyvumas gėsinant gaisrą Alytaus padangų perdirbimo įmonėje „Ekologistika“.

O štai pernai aštuntoje vietoje buvęs Kauno meras Visvaldas Matijošaitis smuktelėjo į dvyliktąją. Sumenko ir dešiniųjų patriarchy tituluojamo Vytauto Landsbergio populiarumas. Praėjusiais metais jis dar buvo vienuoliktas, o dabar su Lietuvos lenkų rinkimų akcijos-Krikščioniškų šeimų sąjungos vadovu europarlamentaru Valdemaru Tomaševskiu dalijasi 19–20 vietas.

Po šešerių metų pertraukos tarp 20 labiausiai įsimintinų visuomenės veikėjų vėl pateko šių metų rudenį iš JAV į Lietuvą grąžinta buvusi teisėja ir Seimo narė Neringa Venckienė.“ Beje, tarp svarbiausių 2019 metų įvykių, „Baltijos tyrimai“ duomenimis, gaisras Alytuje nusileido tik Prezidento rinkimams, keliskart aplenkęs balsavimą dėl savivaldybių deputatų ir merų.

Iš svarbiausių verslo įvykių per 2019 metus BNS kalbinti ekspertai įvardijo Lietuvių verslininkų

įkurtą drabužių mainų ir prekybos platformą „Vinted“ (pritraukta 128 mln. eurų investicijų, o platformos vertė perkopė milijardą eurų) ir Vokietijos milžiną „Continental“ elektronikos komponentų gamyklos atidarymą Kauno rajone.

Bendrovės „SME Finance“ ekonomikos patarėjas Aleksandras Izgorodinas sakė, kad „Vinted“ pasiekimas Lietuvai svarbus, nes į jį investavo garsus JAV rizikos kapitalo fondas, sugeneravęs ir didelę reklamą.

„Užsienio investuotojams buvo parodyta, kad Lietuvos bendrovės sugeba kurti sparčiai augančius aukštos pridėtinės vertės verslus“, – teigė A. Izgorodinas.

„Continental“ investicija į Lietuvą gali pralaužti ledus ir kitoms užsienio investicijoms į pramonės sektorių – taip, kaip prieš 10 metų ledus užsienio investicijoms į aukštos pridėtinės vertės paslaugų eksportą pralaužė „Barclays“ atėjimas“, – apie Vokietijos įmonę sakė „Luminor“ vyriausiasis ekonomistas Žygimantas Mauricas.

Ekonomisto Tado Povilausko vertinimu, gamyklos atidarymas – simbolinis inžinerinės pramonės augimo ženklas, kuris duoda vaisių ne vien dėl augančio darbuotojų skaičiaus šioje bendrovėje, bet ir dėl didesnio automobilių pramonės subsidavimo Lietuva.

2015 metų sausio 1-ąją Lietuva įsivedė eurą ir šiemet mini nedidelį penkerių metų jubiliejų. Ta proga finansininkai, ekonomistai, gyventojai vertino Europos valiutos naudą ir minusus. Tiesa, specialistų ir gyventojų nuomonės visai priešingos.

Gyventojų nuomone, dėl euro įvedimo išaugo kainos, padidėjo skurdas bei atskirtis. Daugelio jų nuomone, „kiek kainavo litais, tiek dabar eurais“. Statistika tą neigia ir sako, kad kainos tikrai kažkiek kilo, tačiau tikrai ne tris su puse karto.

Portalo 15min.lt duomenimis,

po euro įvedimo labiausiai pabrango tos prekės ir paslaugos, kurių reikšmingą sąnaudų dalį sudaro darbo užmokestis – restoranų, kavinių, kirpyklų, poilsio ir kultūros paslaugos. Restoranai ir kavinės pabrango net 39 proc., kirpyklos paslaugos – 31 proc.

Pagrindinių maisto prekių kainos kilo nuosaikiau: duonos, mėsos ir pieno produktai pabrango mažiau nei 10 proc.

Lietuvos banko valdybos pirmininkas Vitas Vasiliauskas mato tik euro plusus: spartesnis ekonomikos ir pajamų augimas, pigesnis skolinimasis, atpigę mokėjimai, išnykusios litų ir eurų keitimo išlaidos... Pasak jo, kainų kilimą Lietuvoje veikia ne euras savaime, o sparčiau auganti ekonomika. „Su euru tiesiog sparčiau artėjame prie ES vidurkio – tiek kainų, tiek realių pajamų“, – teigė V. Vasiliauskas.

Lietuvos banko duomenimis, dėl euro įvedimo valstybė per penkmetį sutaupė 334 mln. eurų, nes skolintasi daug pigiau. V. Vasiliausko teigimu, darbo užmokestis augo 5 kartus sparčiau nei kainos: 2014 m. vidutinis darbo užmokestis į rankas buvo maždaug apie 500 eurų, o 2019 m. – viršijo 800 eurų į rankas.

Lietuvos banko nuomone, dauguma gyventojų tiek prie euro banknotų, tiek prie monetų priprato. O kiek litų dar likę pas gyventojus?

„Jų yra tikrai nemažai. 424 milijonų litų vis dar yra kažkur“, – sakė V. Vasiliauskas.

Prasidedant naujam dešimtmečiui portalas delfi.lt straipsnyje „Brazausko mirtį ir Grybauskaitės erą apjungęs dešimtmetis: kas tikrai pabrango – tai prezidento postas“ apžvelgė, kas svarbiausia šalyje įvyko per praėjusius dešimt metų.

„Praktiškai visą šį dešimtmetį svarbiausia Lietuvos politikos figūra buvusi D. Grybauskaitė šiemet pasitraukė (laikiniai arba ne) į poilsį nuo politikos. Ar užaugo per šį

dešimtmetį naujų tokio mastelio politinių figūrų? Lyg ir ne. Dalis dar tik auga visomis prasmėmis, dalis perdegė anksčiau laiko, sudegindami save ant savo buitinių interesų laužo.

<...> Įvykę Prezidento rinkimai leido pamatyti, kiek kartų pabrango Prezidento rinkimai. Kas tikrai pabrango – tai Prezidento postas. Jei prieš dešimtmetį pergalei Prezidento rinkimuose reikėjo 134 tūkst. eurų, tai šiemet ji jau kainavo 330 tūkst. eurų.

<...> Praėjusį dešimtmetį Lietuvoje įvyko 4 referendumai: dėl naujos atominės elektrinės statybos Lietuvoje, žemės pardavimo užsieniečiams, dėl Seimo narių skaičiaus mažinimo ir dvigubos pilietybės. Visi jie nepavyko.

<...> Tai buvo pirmas dešimtmetis, kai Lietuva nustojo būti atominė valstybė – Ignalinos atominė uždaryta 2009-12-31. Po daugybės batalijų, nepavykusių projektų, kai kam pavykusių referendumų, panašu, kad tokia ir liksime.

Kas gerai – kada paskutinį kartą girdėjote diskusijas apie elektros kainas? Vadinasi, gyvename ne taip ir blogai, kai tokie dalykai nekelia nei diskusijų, nei galvos ar pinigines skausmo.

<...> Jei praėjusį dešimtmetį užbaigėme ne visai vykusiu „Vilnius – Europos kultūros sostinė“ projektu, tai šį baigiame tokiais skambiais pasiekimais kaip auksas Venecijos bienalėje ir su geriausiomis pasaulyje dirigente Mirga Gražinytė-Tyla bei operos soliste Asmik Grigorian. O Mo muziejus apskritai yra šio dešimtmečio Lietuvos kultūrinis įvykis. Ne viskas taip blogai toje kultūros srityje, kaip kad dažnai pateikiama.

Pradėję dešimtmetį ekonominiame dugne, naujų krizių taip ir nesulaukėme – visą laiką tik kilome aukštyn.

Visai geras dešimtmetis Lietuvai.“

Susirinkimas Ščecine

VIKTORAS BUVELSKIS

Gruodžio 11 d. Ščecino miesto restorano „Dom litewski“ svetainėje vyko lietuvių susirinkimas, kuriame dalyvavo 17 žmonių. Vakarui vadovavo Ščecino LLD skyriaus pirmininkas Viktoras Buvelskis. Susirinkusieji pasidalijo kalėdaičiu, pagiedojo advento ir kalėdinių lietuviškų giesmių, pasikalbėjo,

palinkėjo vieni kitiems sveikatos ir gražių Kalėdų švenčių. Susitarta kitą susitikimą rengti Vasario 16-osios ir Kovo 11-osios proga paminėti Lietuvos nepriklausomybę.

Vyresnieji ilgesingai pasakojo apie Lietuvą, vaikystės ir jaunystės akimirkas Lietuvoje.

Susitikimas Sopote

JUOZAS UZDILA

Gruodžio 8 d. Sopote susirinko 16 žmonių. Deja, nuotraukų niekas nedarė, o ir padainuoti nebuvo kam, taigi tik

pabendravome ir pasišnekučiavome. Sužinojome, kad vasarą mirė Anatolijaus Valičenkos žmona ir Bronė Jonkaitis.